

DE VERA POENI-
TENTIA LIBER VNVS,
A MINISTRO VERBI DEI
inter Suffolcienses, I. A. Londinensi, scriptus
& compositus, S. Theologiæ, apud Oxo-
nienſes Baccalaureo, Chriſti ſeruo
inutili, & indigno. ~~Es~~8

*Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter
peribitis. Luc. 13. 5.*

Sæpè fit Dei Prouidentia, vt qui non cognouerint
Deum in prosperis, cognoscant in aduerſis, &
qui diuitiis malè abuſi ſunt, ad virtutes penuria
corrigan-
tur. *Hieronym. in Ioel. Cap. 1.*

*Rectum iter, quod ſerò cognoui, & laſſus errando,
alijs monſtro. Senec. 1. Epistolarum,
Epistola octaua.*

LONDINI,
Excudebat Richardus Field.

1604.

SERENISSIMO,
ET PRVDENTISSIMO
DOMINO SVO, IACOBO, PER
Dei prouidentiam, Angliæ, Scotiæ, Franciæ,
& Hiberniæ, regi potentissimo, doctissimo,
veræq; religionis & Euangelii Chri-
sti, defensori, acerrimo.

Duentui Maiestatis
tuæ, in hâc Angliam
tuam, regionem flo-
rentissimam, ego se-
nex Anglus, & sub-
ditus tuus (iam tan-
dem) qua possum reuerentia, serò, sed
seriò, in Domino verè congratulor.
Impensius desiderauì, ante hoc tem-
pus, hoc officij præstitisse: sed vt Pau-
lus dicit: *Impediuit nos Satanas*, itaque 1. Thes. 2,

EPISTOLA

condona humilimè obsecro.

Et, ne videar apud te curiosius ex-
ordini, qui tua sponte paratus es, om-
nium supplicum libellos audire, qui
honestè, & cum ratione petunt, ad
rem ipsam, cuius rei causa ad tuam
Celsitudinem scribo, me accingam.
Utantur inflati Rhetores, circuitione
& longis ambagibus, ad captandam
benevolentiam, ego sic non faciam.
Causa honesta & bona apud bonum
Principem, laruatam hanc eloquen-
tiam non desiderat.

Non ego hic peto, vt mihi iustitiam
facias, nemo enim me opprimit, aut si
quispiam sit, qui mecum iniustè egit,
sanio rem ei mentem opto in Domino
Iesu: vindictam non quæro. *Charitas*
non quarit quæ sunt sua: Hoc à Maiestate
tua nunc solummodò humiliter sup-
plicans, vt velis hæc pauciora legere,
& in meliorē partem ea interpretari.

Et si

1. Cor. 13.

DEDICATORIA.

Etſi enim ab omnibus qui te norunt,
verè religioſus, & rerum magnarum
uſu, & annorum maturitate prudens
exiſtimeris, tamen fideliter admo-
nuiffe, non poenitebit. Nonnunquam
eſt olitor opportunè loquutus. Audi-
uit Apollos Alexandrinus (*vir eloquens, & in Scripturis potens*) Aquilam & Priſ-
cillam vxorem, vulgares & ignobiles
perſonas: tu quæſo, cum humili ſeruo
tuo fac ſimiliter.

Senex ſum, vt Maietas tua vider,
ſub vmbra & protectione legum tua-
rum vitam degens, ex Clero tuo vnus:
non leſuita, non iacobita, non ſacer-
dos Papifticus, neque fanaticus inno-
uator, ſed verbi Dei humilis Miniſter,
& ſeruus indignus, ſanctamq; Theo-
logiam profiteor, quam per hos tri-
ginta quinque annos continuas, vt-
cunque, profeſſus ſum. Itaque aſſenta-
ri non debeo, ſed aperte & ſimpliciter

Etſi

effari, verèque & planè quid velim,
(per Dei gratiam) notum tibi facere.
Hoc itaque est quod velim primùm
dicere, si placet Maieſtati tuæ, ali-
quantisper veniam mihi gratioſè con-
cedere.

Deus noſter omnipotens, in Iſrae-
litarum exitu ab Ægypto, Moſi ſeruo
ſuo fideli, hoc illis cauendum præce-
Den. 6. & 8 pit: cùm (inquit) *introduxerit te Dominus*
Deus tuus in terram, pro qua iurauit pa-
tribus tuis, Abraham, Iſaac, & Iacob,
& dederit tibi ciuitates magnas & op-
timas, quas non extruxiſti, cisternas
quas non fodiſti, vineta & oliueta, quæ
non plantaviſti, & comederis & ſatu-
ratus fueris (CAVE DILIGENTER)
ne obliuiſcaris Domini, qui eduxit te
de terra Ægypti, de domo ſeruitutis.
Monet, admonet, hortatur, expectat,
cunctatur, *hec quippè eſt natura Numinis.*
Plut. de ſe- Cogita teipſum eſſe Iſraelitam Do-
ra Numinis
vindicta. mini,

DEDICATORIA.

mini, & hæc verba, ad te etiam verè
pertinere. Hanc enim nouam opum
accessionem & cumulum, populum
validum & numerosum, multiplica-
tam gloriam, amœnitatis Eden, &
quasi Paradisum Domini, magnam
tentationem fore, certissimè expe-
rieris, nisi per Dei misericordiam ma-
gnam, sedulò & totis viribus, animosè
restiteris.

Hannibalem, ducem fortissimum,
niuib. & Alpibus virum indomitum, enerva-
runt sementa Campania. Habet Anglia no-
stra, Campaniam suam, habet illece-
bras, habet ad decipiendum Adamum
& Euam, pulcherrima poma, habet
prouocationes multas & varias ad
peccata, itaque seriò cauendum esse,
qua possum humilitate, prædico.

In memoriam tuam reuoca obse-
cro, quomodo Dauid, & Iosaphat, re-
ges piissimi, olim decepti fuerint. Ad-

1. Cor. 8.

10.

monitio, regibus dignissima: itaque,
 quicumq; se existimat stare, videat ne cadat.
 Omnium mortalium pedes, lubrico,
 & parum firmo loco collocantur, hoc
 igitur Apostoli consilium non est re-
 merè prætereundum. Sed ad alia pro-
 perandum est.

Constanti-
 nus.

Cum bonus Constantinus impe-
 rare cœpit, non inuenit pacem, sed
 restituit, bello & armis eam heroicè
 acquisiuit. Inauguratio, & introitus
 tuus, ad nos Anglos, non fuit inter-
 ruptus, fuit tranquillus, fuit pacificus:
 nemo manus mouebat, omnes & sin-
 guli consenserunt, ita vt plurimi mul-
 tùm admirarentur, & præcipuè Gal-
 lus, qui regnum suum, sine bello &
 strage hominum, sine multo sanguine
 & cruore, adipisci non potuerit. Hoc à
 Psal. 118. Domino factum est, & est mirabile in oculis no-
 stris. Habes igitur (Rex inclite) in ipso
 Imperij tui limine, causam ingentem,
 cur

DEDICATORIA.

cur Deo nostro, magnam gratiam habeas, quòd hac in re, duobus magnis regibus, sed præcipuè Constantino Magno, maiorem & foeliciorem te fecerit.

Alexander Seuerus, Aulam suam *Seuerus.* statim purgauit, *nec quenquam passus est in Palatinis commorari, nisi necessarium hominè.* Hæc Seueri (in Aula sua purganda) seueritas, totius Imperij lumen fuit.

Bonus Vespasianus, Imperium per- *Vespasianus* turbatum, & à centro suæ stabilitatis dimotum, *primò stabilivit, postea ornauit.* Non ornauit primùm, & postea stabilivit, sed ornatum tanquam pedissequam sequi voluit, & ancillari. Hæc duo regum Gentium exempla, memorabilia sunt, & tamen non cognouerunt verum Deum, quemadmodum nos.

Ex sacris literis aliquid depromamus: scio enim illud Maiestati tuæ

cur

EPISTOLA

(ut debet) magis satisfacere. Dauid sanctus, Arcam Domini reduxit: Ezechias pius, serpentem æneum confregit. Iosias religiosus, Ariolos & Pythones sustulit. Et Elisabetha, nuper Regina nostra nobilissima, multa correxit, omnia tamen non perfecit. Restat aliquid magnum & singulare, posteritati futuræ prædicandum, quod perficiendum & perpoliendum Deus voluerit, per Maiestatem tuam.

Act. 24. Satan subdolus, tanquam alter Terullus, orator corruptus, nimis est in suo genere artifex: ipse, sanctissimas cogitationes tuas impedire conabitur, nisi prudenter caueris. Mille habet modos tentandi & dejiciendi nos, nisi Christiana illa Panoplia, cuius meminit Paulus, benè armati fuerimus. Ingens, & immanis *Aiacis Thelamonii Clypeus*, ex septem boum electis tergoribus, ab *Halickio*, qui habitauit apud *Hylem*, nobili

Eph. 6.

Iliad. Hom. lib. 7.

DEDICATORIA.

David
it: Eze.
confre.
Pytho.
per Re.
corre.
Restat
osteri-
d perf-
us vo-
er Ter-
s est in
issimas
onabi-
e habet
i nos,
cuius
fueri-
Thela-
s tergo-
Hylem,
nobili

nobili artifice elaboratus, nobis non proderit, sed hæc solummodò panoplia, & armatura lehouæ. Atquè hîc mihi in mentem hoc vnum venit, cuius te in Domino Iesu admonendum impensius desiderarem. Caueat obsecro Maiestas tua diligenter, ne cùm familiariùs cum tuis foràs te exerceas & delectes, aut coram multitudine & plebeia sorte te ipsum gratiosè spectandum & intuendum permisseris, aliquis *Iesbi-benob, de filiis Anachim*, aut ali- 1. Sam. 18.
quis *Ismael* plorans, aut osculans *Iudas*, latenter & proditoriè Celsitudinem tuam, de improviso malitiosè intercipiat. Hoc est quod fideliter admonendum censeo: igitur rursus dico, Caue, humilimè te obsecro, & obtestor, in Domino. Scio vobis Regibus, magnos esse spiritus (decet enim Leones tuos tales esse) scio vos non timere quid alij qualescunque fuerint, pos-

sint in vos moliri, si causa vestra iusta
 fuerit, Magnanimus tamē Dauid, qui
Vrsū, qui Leonem, qui Goliath gigantem pro-
stravit, in periculo fuit, ut Maiestas tua
 esse potest. Ideoque, iurarunt viri e-
 ius, dicentes, iam non egredieris no-
 biscum in bellum, ne extinguas lucer-
 nam Israel: qui, prudenter subditis
 suis, regi suo benè cupientibus, auscul-
 tauit.

*August. in
 Psal. 39.*

Apertum malum est fremitus Leonis; à lon-
gè auditur, à longè cauetur: Mundus
iste malus, nobili Leoni dissimilis, blā-
de & occultè insidiatur. Cui, si te im-
prudenter commiseris, in magno pe-
riculo eris. Itaque, prudenter te geras
obsecro, ut bonus Dauid fecit: ne nos
Angli tui, ut gaudio & acclamationi-
bus nuper te accepimus, ita planctu &
lachrymis, citò amittamus.

Ego verò, inter multos alios, A-
 postolorum minimus, aut si placet
 nullus,

DEDICATORIA.

tra iusta nullus, qualiscunque sum, per Dei
uid, qui gratiam, fidelis subditus tuus, anxie
ntem pre desiderans (antequam moriar) faciem
estas tu tuam videre, ex agro Suffolcienfi,
nt virie quomodocunque potui, huc me con-
eris no tuli, aliquid officij tibi humiliter præ-
s lucer stare. Offero igitur Maieftati tuæ, pro
subditis paruo munere (quod habeo) librum
auscul vnum paruum, de Vera poenitentia, à
me nuper seniliter & pingui Minerua
s; à lon compositum.

Mundus Argumenti genus multò triftius,
ilis, blâ quam hic lætiffimus tuus ad nos ad-
ite im uentus forsan requirat. Ego tamen, in
gno pe hac imperij tui ab Aquilone in Austrū
e geras sublimitate, & fælici ad nos aduentu,
ne nos officij mei esse exiftimaui, tuæ Maie-
ationi ftati, absque dilatione nunc illud de-
ntu & dicare, simulque in memoriam tuam
reuocare, quod olim nobilis Cræsus,
os, A iam captiuus, Cyro Persarum regi po-
placet tentiffimo, prudenter dixerit, scite
nullus,

EPISTOLA

Cræsus ex Herodoto. (inquit) *rerum humanarum circulum esse, qui rotatus, eisdem non patitur semper esse fortunatos.* Quam rem postea, suo malo, verissimum esse expertus est, quòd tempestiuè, quùm posset, non præcaueret.

Fronte capillata, post est occasio calua.

Exod. 12.

Voluitque prudens Deus (si placet audire) populum suum Israeliticum, agnum Paschalem, lactucis agrestibus, & amaribus comedere. Hoc enim condimenti genus, quamuis acre sit, & aliquantulum mordeat, tamen in medio ferculorum non inutiliter quandoque apponendum.

Accepimus Maiestatem tuam, condimentis ad stomachum prouocandū curiosius excogitatis, cum *Lucullis & Apitils*, non delectari, quemadmodum ad Henricum Principem, scribis. Hoc tamen spirituale, adeò vtile & salutare, scio Maiestas tua non despiciet. Si aduersi casus acciderint, tecum cogita,

DEDICATORIA.

gita, agnum Paschalem lactucis amar-
ris comedendum esse. Si aliqua inter
magnates discordia, subditorum in
bonum Principem coniurationes, si
inimici forenses aut domestici, si pe-
stis, si fames, si bellum, aut quodcunq;
aliud malum latens & occultum nunc
proruperit, intelligat queso Celsitudo
tua, hoc Dei condimentum esse, scili-
cet, agnum Paschalem, lactucis ama-
ris comedendum esse.

„ Non ad omnia bona genuit te,

„ O Agamemnon, Atreus:

„ Oportet te gaudere, & dolore affici,

„ Es enim mortalis: & , etiamsi tu non velis,

„ Tamen Divina sic volent.

*Eurypidis
Iphigenia,
in Aulide.*

Hoc prudens Deus fieri voluit, ne in
nostrum malum, minus securi esse-
mus.

„ Luxuriant animi rebus plerunque secundis. *Phil. Mac.*

Macedoniæ Rex Philippus, puerum *Rex.*
iussit, singulis diebus antequàm sur-
geret, regem suum his verbis salutare,

esse, qui
te fortu-
lo, ve-
d tem-
ueret.
placet
icum,
& ama-
nti ge-
tulum
orum
onen-
con-
candū
ullis &
odum
Hoc
saluta-
et. Si
m co-
gita,

EPISTOLA

Memento Philippe, te esse mortalem. Ego similiter, humilis tuus subditus, in Domino Iesu humilimè te adhortor, ut tu similiter velis facere. Diuitiæ enim vtcunque sint nerui Reipublicæ, & in suo genere vtilissimæ, tamen in diuisionis non proderunt, vt Salomon rex, & regia proles (vt tu nunc es) prudenter admonet.

Pro. 11.

Et, quodcunque hic mundus meretricius dicat, meminerit tamen Maiestas tua, te, non solum esse Regem magnum & potentem, sed hominem mortalem, humanis casibus subiectum & præfinito à Deo tempore, moriturum: nihilque interim firmitus imperium tuum stabilire posse, quam si iustitiam & æquitatē facias. IUSTITIA

Pro. 16.

FIRMATVR SOLVM: nihil esse tutius, quam in regno isto tuo consolidando, regnum Dei primum querere

Math. 6.

Primum querite regnum Dei, & hæc omnia adiacentia

DEDICATORIÆ.

ijciuntur vobis : animaduerte quæso, Regnum Dei ante regnum tuum. Et non est dubium, quin cætera omnia placidissimè consequentur, quia os Domini loquutum est.

Dicant qui volunt, reget me ager meus, & nihil mihi deerit: dicat alius, reget me negotiatio mea, aut militia mea, aut industria mea, aut ars mea, aut litera mea, & nihil mihi deerit: nos (inquit Arnobius) dicimus cum Ecclesia, Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vite quæ nunc est, & futura. Seruiant alij dijs Amorrhæorum, in quorum terra habitatis, ego & domus mea seruiemus Domino.

Vtque semel finiam, statutum est omnibus hominibus semel mori, postea iudicium, id est, iudicium Dei, iudicium æternū. Reddenda tunc est ratio villicationis nostræ: &, quod ad tuam Majestatem attinet, reddenda tunc est ratio regni & gubernationis tuæ. Omnes nos manifestari oportet, ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit,

B

EPISTOLA

sine bonum, sine malum. Itaque prudenter
religiosè, iustè, & hæroico animo im-
pera (non ausim dicere) aut ne sis rex
vt Celsitudo tua alibi scribit, sed qui
es Rex, hoc modo regna obsecro, &
euentum commenda Domino, cuius
sanctis auspiciis, & in pace & in bello
foeliciter prosperaberis.

Non est cur tu verearis aut dome-
sticos, aut forenſes inimicos tuos
2. Reg. 6. *plures enim inueniemus nobiscum, quàm cum*
inimicis nostris. Cautus sis & prudens (vt
David fuit) & tunc per Dei gratiam
neque latrans Doeg, neque aspirans
Adonias, neque Absalon pulcher, nec
quisquam alius qui vult esse Saul filius
Cis, aut qui vult esse vitulatus Iero-
boam, qui fecit Israel peccare, præua-
Rom. 8. *lere poterit. Si Deus nobiscum, quis con-*
tra nos? Quòd ad mortem attinet, quàm
suo tempore omnes mortales subire
debent, recogita quæso quid dicat di-
fertus

DEDICATORIA.

fertus & eloquens Nazianzenus, *Idem pulvis, eadem ossa sunt, heros Agamemnon, & Irus mendicus, Constantinus Imperator, & famulus meus.* Itaque non est quod super-
biamus, vna & eadem massa, terra & cinis sumus omnes.

Mortis hæc meditatio, vt omnibus est vtilissima, ita regibus non contem-
nenda, quæ, quocunque tempore ac-
ciderit, hoc Dauidis nobis in mentem
venire debet, *preciosam in conspectu Domini* Psal. 116.
*esse mortem sanctorum eius, peccatorum verò pes-
simam.* Rexit hanc nostram Angliam, se-
renissima Regina nostra Elisabetha,
plus quàm quadraginta quatuor an-
nos continuos placidissimè, & pru-
dentissimè, & iam mortua est.

„ *Elisabeth virgo, Regina, & Regia proles,*
„ *Excellens linguis, cognitione, fide.*

Elisabeth virgo, nuperrimè nostra, 2. Paralip.
cap. 29.
nunc Dei, dierum plena, & diuitijs, & gloria,
in senectute bona, mortua iam est, periodum
suam confecit. Voluit hoc Deus, quia

EPISTOLA

homo nata fuit.

Horat. Car.
lib. I.

„ *Pallida mors, equo pulsat pede, pauperum*
tabernas,

„ *Regumq; turres.*

Sed noluit nos Deus misericors di-
orphanos, noluit nos diu absque con-
solatione mæstos & abiectos esse.
Itaque rursus de cœlo, paternè con-
solatus est nos, & gaudio repleti su-
mus. Iacobus, hæres eius, nunc regnat
pro ea prudentissimè, religiosissimè
diuq; sub alis & protectione Iehouæ
regnet foelicissimè, tutissimèq; com-
precamur omnes.

Sed hic me sisto : scio negotia Re-
gni non esse vulgaria, scio esse magna,
scio esse verè regia : scio cogitationes
tuas esse intentissimas, & per Dei gra-
tiam, breui speramus maiora. Nolo
igitur nunc, longiore oratione, Ma-
jestatem tuam ab illis reuocare.

Deus opt. max. qui te in Regnum
istud

EPISTOLA

istud tuum, & hæreditatē auitā tutò &
pacificè promouit, tutò & pacificè cel-
situdinem tuam, apud nos diu incolu-
mem conseruet & tueatur, ad nomi-
nis sui gloriam qui dedit, ad Reip. &
Ecclesiæ sanctæ ædificationem, cui
reges inseruire debent, per Iesum
Christum Dominum nostrum.

Tue Maiestati humilis subditus,

Ioannes Argallus apud Suffolci-
enses, verbi Dei Minister & ser-
uus indignus.

Emmanuel, id est, nobiscum

Deus, Mat. I. 23. I. A. Lectori-
bus beneuolis. S. D.

Iac. I. 17.

*F*ratres in Domino charissimi &
dilectissimi, veram penitentiam
ego vetus peccator, iam tandem
quero. Et Deum serio, & humi-
milime comprecor (qui solus

dare potest) ut eam solide inuenire valeam, &
inuentam retinere, ne effluat & dilabatur.

Luc. 23.

Et quamuis periculosum & stultum sit, eam pro-
crastinare, & in senectute differre, quemadmodum
ego nunc facio, & ut Chrysostomus dicit, Cras
cras, vox corui sit, tamen non desperabo: dum e-
nim viuitur, spes est: saluatus est Lathro in cruce
& præstat serò didicisse quàm nunquam. Et ego
illi humiliter gratias ago, quod tandem me vo-
cauerit, & in meliorem viam ante mortem re-
duxerit. Qui pulsat, intromittetur; qui petit
accipiet. Domine Iesu, ego pulso, intromitte me.

Mat. 7.

Mat. 15.

ego peto, & cum muliere Cananea clamo, da i-
gitur quod peto, exaudi clamorem meum. Tu qui
verax es, qui veritas es, antiquis tuis promissis
sta

PRÆFATIO.

sta, conforta me: si tu deseris nos, in aeternum perimus: Domine, exaudi vocem deprecationis Psal. 139.
meæ, & spero quòd iam feceris.

Video illud verissimum, quod Salomon toties repetiuerit, Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Hic Rex sapientissimus, ditissimus, & rex Israel, sedulo omnia voluptatum genera inuestigans, non negans cordi suo, aut sensuum obiectis quicquam, quod ullo precio, ex toto terrarum orbe, ad voluptatem suam explendam coaceruari potuerit, tamen ante obitum pœnitens, exclamauit sapius: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas: sub sole in hoc mundo inferiori, omnia vanitas & vexatio spiritus. Fallax in eo suauitas, iufuētuosus labor, perpetuus timor, & periculosa sublimitas. Initium sine prudentia, & finis cum pœnitentia. Ita se habent omnia, quæ in ista mortalitatis ærumna, cupidius quàm prudentius appetuntur. Augustinus ad Larg. Epist. 82.

Et illud mihi in mentem iam serò venit, quod Apostolus Ioannes similiter scripserit verissimè, neque mundum hunc esse diligendum, neque ea quæ sunt in illo. Si quis enim diligit mundum hunc, atnore[m] patris non esse in eo. Omne enim quod est in mundo, cōcupiscentiam carnis esse, & concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ: hæcque omnia non ex patre,

sed ex mundo esse, & mundum transire, & concupiscentiam eius, qui verò facit voluntatem Domini, in æternum manere. 1. Ioan. 2. Hoc in loco Ioannes mundi vocabulum quinquies inculcat ut nos caueamus.

1. Cor. 7.

Et quamuis non possimus non hoc mundo ad nostram necessitatem uti, & quodammodo frui, tamen concede Domine obsecro, ut utar hoc mundo tanquam non utar, ut eum habeam quasi non habeam; ut eum non amem, ut ei non adhæream, sed cum tempus postulet, labens & volens relinquam eum, cum omnibus vanitatibus & concupiscentijs eius, & sine cunctatione hoc faciam: Non loco, sed animo; non itinere proficiscendo, sed fide proficiendo, ut scribit pater Origines, in Genes. Homil. 3. Et da Domine ut faciam voluntatem tuam, non meam, & sic per gratiam tuam viuam in æternum. Hoc tu iubes, hoc tu mandas: Da Domine quod iubes, & iube quod vis. Augustin. Confess. lib. 10. cap. 29.

Iste mundus meretricius & fallax, gloriose & improbè splendidus, promittens triticum dans paleam, sicuti auarus Laban, Rachelem pulchrā spondens, dans deformem Leam, Gen. 29. 25. infinitos homines in perditionē duxit. Utq. magnes ferrum attrahit, sic me inter ceteros, miserimum peccatōrē à via recta, à via regia, à vijs Domini,

hos

PRÆFATIO.

infire, &
volunta-
.Ioan. 2.
quingies
undo ad
odo frui,
tar hoc
habeam
ut ei non
ubens &
vanitati-
ctatione
n itinere
t scribit
da Do-
meam,
um. Hoc
uod iu-
Lib. 10.
gloriosè
um dans
pulchrâ
.25. in-
magnes
rimum
omini,
hos

hos multos annos errare fecit. Nuperrimè ve-
rò, mensis Iunij ultimo præterito, anno à verbo
incarnato, 1602. Per admiranda, & plus quàm
usitata æstivalia tonitrua, & fulgura ignita, &
quasi igniura mittens de cælo Deus vocem suam
terribilè & maiestatis plenâ, me tandè renocavit.
Namq; ea tremenda cæli & nubium facies, per
integram noctem, sine vlla fere intermissione, ad
crepusculum usque duravit, & nos omnes exani-
matos & multum attonitos reddidit: pauentes,
trepidantes, expectantes, & verentes quid acci-
dere possit, & quid nobiscum magnus ille Deus
facere decreverit. Arbitrabamur mundi finem,
& rerum omnium dissolutionem iam instare.
Ego verò cum Saulo, In terram proiectus, &
ad pedes Domini humiliter pronolatus, seriò
quesivi & inuocaui tremens Deū, cæli & terræ
fabricatorè, ne in æternum cum malis nos perire
pateretur. Et si hic impurus mundus iam conflag-
raret, nos in sinum Abrahe, in sinum & gremiū
suū, gratiose & paternè reciperet. Vtunque e-
nim Philosophi, horum & similium Meteoran
causas duntaxat naturales assignant & consti-
tuunt, neque ultra fere progrediuntur, ego Deum
nostrum, naturæ huius autorem, directorem, dis-
positorem, & moderatorem libenter & humili-
mè confiteor & agnosco.

Per eius omnipotentiam ab hac horribili &

Act. 9.

Meteora.

PRÆFATIO.

*immani tempestate & imminente periculo er-
tus, statim de nouo pœnitere capi, & antea
vitam utcunque deplorare, & prout ipotui
mendare. Ætas mea senilis cogit hoc nunc
cere, quod antea faciendum fuit. Iam incan-
caput, tremunt genua, dentes cadunt, vt habet
Hieronymus. Amygdalus floret. Parandum
taque viaticum, quod longo itineri necessa-
est. Hieron. de viduitate seruanda, ad Furiam*

Ecclef. 12.

Horat. Epist.
lib. secundo.

„Lufisti fatis, edisti fatis, atque bibisti
„Tempus abire tibi est.

Horat. ad Iulium Florum.

*Capi igitur tandē, quomodo huc vsque vix-
rim cogitare, quomodo in Ministerio verbi, per
hos triginta tres annos cōtinuos, meipsū gesserim
melius considerare: exemplo Periclis, qui apud
Athenienses Prætor creatus, quoties Clamydem in
dueret, secum sic colloqui solebat, tanquam semper
ipsum commonefaciens: Animaduerte Pericle
liberis hominibus imperas, Græcis imperas
Atheniensibus imperas. Hoc iam ego, per Deum
gratiam, in posterum ante oculos, inter alia per
vno exemplo habebo. Oues enim Domini non
paucæ meæ fidei commissæ sunt, quas diligentius
quā antea curare & obseruare debeo. Illas enim
Deus misericors, suo precioso sanguine redemit
Act. 20. Quas si negligentius curauero, carum
sanguinem Deus noster, iustus iudex, de manibus
nibu*

Plutarch.
Sympol lib. 1.

PRÆFATIO.

nibus meis requireret, *Ezec. 3.*

Ex quo tempore quotidie quero, quotidie intensius lego, decerto, & contra peccata mea, pro viribus (quas ego noui esse perexiguas) laboro: ut tandem vincam diabolum communem aduersarium nostrum. Atque nunc bene spero me inuenisse quem quaesierim, Iesum Christum redemptorem meum. Quamuis enim antea me Deus sapius paupertatis onere, alijsq. modis merito afflixerit, & propter mea peccata, leniter puniuerit, tamen sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, non considerauit in quem finem illud faceret. Nam ut habet *Augustinus*, Non omnis qui parcit, amicus est; nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam oscula inimici. Et qui *Phræneticum* ligat, & *Lethargicum* excitat, ambobus molestus, ambos amat, ambos curat. *Augustin. ad Vincent. Donatistam, ex Gratiano, causa. 5. quæst. quinta.* Iam itaque per Dei gratiam didici, quod me huc usque flagellis suis paternè erudiuerit, Ne cum malo hoc mundo condemnarer. Itaque illi rursus gratias humiliter ago, quod me indignum peccatorem, hoc modo humilianerit.

Calamitas est virtutis occasio, & Pathemata sunt Mathemata. Et sola vexatio intellectum dabit: *Esa. 28. 19.* Qui verò his paternis castigationibus non vult erudi, meminerit ille quid *Pha-*

Psal. 31.

Prou. 27.

1. Cor. 11

Hieronym.

raoni regi acciderit, qui decem plagis admo-
tus, & in duritie perseuerans, ad extremum
bri maris fluctibus obrutus est. Hier. in Ier.
32. Tomo 4.

Ego itaque remediū quæsiui, & veram pœ-
tentia, animi pharmacum, ex sacris literis & p-
tribus, seriò inuestigauī, quomodo eam tandē,
animi mei salutem comparare potuerim. Par-
tior iam, volente Deo, ad recipiendum meum
sum, cum venerit iudicare seculum per ignem
quod futurum breui, certè confido.

2. Pet. 3.

Protrahant tempus alij, & dicant, vbi est po-
licitatio aduentus eius, ego sic non faciam: Ego
& domus mea seruiemus Domino, Ios. 24. 1.
Et precor illū suppliciter, vt non solū nunc, nū-
inquā, de cælo castigatus benè incipiam, sed quo
restat temporis in carne benè teram, vt in timorē
eius perseuerare valeam vsque in finē. Nam in-
ter cætera mala, hoc quoque habet stultiti-
proprium, semper incipit viuere. Senec. Epist.
lib. 2. cap. 13.

Iac. 5.

Et precamini quæso (fratres) pro me, Et in-
iuuate orationibus vestris, vt semper possim
& loqui quæ oportet, & opere implere qua
loquar: quemadmodū Bernardus habet in Can-
tica, ser. 36. Et ego, vt Iacobus monet, Dominum
precabor similiter pro vobis.

Concede Domine, vt sanctis tuis similis fiam.
qui

CAPVT PRIMVM

qui in carne sua carnem portabant, sed non portabantur à carne : vt Beda habet ex Augu-
stino, in 3. ad Rom. In hoc mundo, quasi peregrinos & inquilinos, nos ipsos existimemus. Non enim habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Heb. 13. 14. Da mihi hîc bonam vitam, da mihi bonum finē, (O dulcis Iesu) vt tandem ad beatitatem illā cœlestem peruenire possim, cū omnibus sanctis, per eundē Iesum Christū, Mediatorē unicū, & saluatorē nostrum.

Itaque per Dei gratiam, quæ de pœnitentia habeo dicere, & quæ legi, talia sunt quæ sequuntur.

CAPVT PRIMVM.

Cripturus nunc, de nobili & salutari pœnitentia, de qua Angeli Cœlites gaudent, non Iouem à iuuando, aut vllos alios Deos, deasq; fictitias, ego Christianus inuoco, (Dij gentium Dæmonia) sed Deum verum, unicū, & supra omnes Deos maximum, Cœli ac terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditorem. Et ab illo Numine Diuino humilimè peto, vt mihi gratiosè velit suggerere, quæ in hoc argumēto scribēda sunt, ad suam gloriam, cui omnes nostri tituli

Luc. 15.

Psal. 96.

& conatus inservire debent, ad meam vtilitatem
& in pietate profectum, qui hæc scribo, ad aliorum omnium qui hæc sint lecturi, animi & corporis salutem æternam, per ipsum Christum.

Atque primò, hoc invenio esse verissimum, tantam esse huius veræ poenitentiae necessitatem nobis impositam, ut aut cum ea nobis in æternum viuendum sit, aut sine ea, pereundum necessario. Sacramento Baptismi ab originali peccato semel eluti, & aspersi fuimus, iam verò postea per vitia rursus sorditati, huius salutaris poenitentiae remedio opus fuerit, quod Hieronymus vocat, *Tabulam secundam post naufragium*. Ut enim cum Paulus Romam versus nauigaret, & naufragauerit, *Multi per tabulas euaserunt*, & ab illo periculo libera sunt, Act. 25. sic à Deo nostro, misericordiarum patre ordinatum est, ut per peccata, & in peccata relapsi, rursus per veram poenitentiam, & fructus poenitentia dignos, à vera fide proueniunt, restituiamur. Iam enim (si vnquam) *securis ad arborum radicem posita est*. Omnis ergo arbor, ut dicit Ioannes, non faciens fructum bonum, exciditur, & *in ignem* mittitur. Math. 3. & Luc. 3. 8. 9. Et notate, quòd per tempus præsens, quasi iam factum, loquatur, ut rei euentum certissimum demonstret.

Lombard. ex
Hieron in ca.
3. Esai.

Arbo

CAPVT PRIMVM.

in vtilitate
o, ad alio
, animi &
sum Chri
verissimu
necessita
a nobis in
pereundit
ab origi
imus, iam
ati, huius
us fuerit.
secundam
lus Roma
Multi per
lo liberati
ricordiaru
& in pec
entiam, &
de proue
vnquam)
. Omnis
ciens fru
mittitur,
quod per
loquatur,
tret.

Arbor hæc mala, est fides mortua, & dæ
moniaca: arbor bona est vera, salutaris, & iu
stificans fides, quæ nunquam otiosa, sed ope
rosa est, quæ semini benedicto innititur, quæ
in promissionibus Dei (ad salutem æternam
spectantibus) acquiescit, quæ iustitiam Chri
sti confidenter apprehendit. Per hanc veram
fidem, quamuis aliquandò languidam, & mi
nus absolutam, tamen ex Dei misericordia,
cum fidei Abrahamo reputamur iusti coram
illo: benè & sanctè hîc viuimus, & fructus
bonos, salutare, & poenitentia dignos, pro
nostra infirmitate, in lucem ædimus, & tandē
rem speratam consequimur, & salui facti su
mus. Si itaque conuerti ad Deum nostrum
toto corde velimus, & hoc facere, tunc mise
ricors est Deus, & nobis vitam promittit æ
ternam. *Conuertimini & agite poenitentiam ab
omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vo
bis in ruinam iniquitas vestra, Ezech. 18. 30. &
eiusdem cap. 33.* E contra, si verè poenitere re
cusauerimus, & non facere quod Baptista sua
det, salui esse non possumus, sed in eternū cū
malis peribimus: *Si, inquit Christus, poenitentia
non habueritis, omnes similiter peribitis. Luc. 13.*
Sed quia docendi ratio requirit, vt à defi
nitione ordiamur, quæramus primo loco,
poenitentia quid sit. Ego sedulò hoc inuesti

Fides vera &
iustificans.

Arbor

CAPVT PRIMVM

gans, inuenio in sacris literis, poenitentiam nihil aliud esse, quàm conuerti ad Deum, recipiscere, ad meliorem & sanio rem mentem redire, hæc enim æquipollent. Quod inter multos alios, iuuenis Acolastus, filius prodigum tandem fecit: cuius poenitentiam B. Lucas describens inter reliqua notat, *Quod in se reuerteretur*, Luc. 15. 17. id est, mentem suam mutarit, mores veteres reliquerit, & nouas induerit. Et hoc non solum ex locis antea allatis est notissimum, sed ex Ioel. 2. Ier. 31. 19. Psal. 79. 4. & infinitis alijs & veteris & noui Testamenti locis, probare est facillimum, quibus nunc supersedebimus.

Atque inter patres veteres, quos ego hætenus legi, meliorem definitionem, & magis concinnam adhuc inuenire non possum, quam illam, Ambrosij Mediolanensis nomine perurgatam, *Veram poenitentiam nihil aliud esse, quàm cessare à peccato*. A veteribus peccatis cessare est verè poenitere: similiter à nouis peccatis emergentibus & pullulantibus cessare, est illud quod iam quærimus verè poenitere. Quicumque hoc (iuuante auxilio Diuino) facere potest, is mihi non malè videtur poenitere, & ad Scripturæ veritatem & tramitem, propriè accedere: sed relinquamus Ambrosium.

Gregor. vixit
circ. an. 600.

Gregorius Magnus vetus scriptor, & homo doctus,

CAPVT PRIMVM

doctus, mihi tamen suspectior, poenitentiam hanc quam quærimus, sic describit: *Pœnitentiam agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.* Vbi, vt mihi videtur, duo in vero poenitente requirit peccatorum commissorum contritionem, & nouam vitā quæ à Paulo vocatur, *Noua creatura.* Galat. 6. Huc vsque verè dicit, quia ex sacris literis cōfirmari hoc potest. Sed pergit ille & rationem reddit: *Nam (inquit) qui sic illa deplorat, vt iterum alia committat adhuc poenitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat.* Ratio hæc non est solida: negat enim verū poenitentē eum esse, qui in peccata vetera dilabitur, aut qui rursus noua perpetraverit. Quod ad Nouatianorum hæresin appropinquare mihi videtur, qui post Baptismum lapsis, quamuis poenitentibus, minùs fauebant. Præterea, si de peccato nostro verè doleamus, & vitam malè antea-ctam emendemus, (quod certè maximè est laudandum) tamen si defuerit spes veniæ, spes inquam misericordiæ Dei, quam Paulus vocat, *salutis nostræ galeam,* 1. Thessal. 5. vbi tunc quæso erit consolatio nostra, vbi anchora, vbi salutis portus? Certè dubitamus, vacillamus, in ambiguo hæremus, & de salute nostra æterna, securi, quieti, & certi esse non poterimus. Et quamuis nihil habeam in diserti & elo-

quentis Ambrosij siue descriptione, siue definitione, quod reprehendam, tamen aliquid plenius addendum iudico posteriori, ex Gregorio. Neque hinc multum laboro, quid Petrus Lombardus (Sententiarum magister, vulgò nuncupatus) hac de re statuatur, scilicet, in perfecta poenitentia requiri hæc tria, *contritionem cordis, confessionem oris, & satisfactionem operis*. Contritionem cordis, & confessionem oris, damus: quia ex S. Scripturis probari possunt, sed cum hac cautione, vt non intelligat clanculariam & auriculariam. Quam incognitam & inauditam fuisse veteribus, certissimum est, præsertim hanc Papisticam, quam ad salutem necessariam contendunt.

Andreas
Glossator.

Ex sacris literis non posse probari, fatetur vetus Glossa. *Melius (inquit) dicitur institutam fuisse, ab vniuersali Ecclesia traditione, quam ex noui vel veteris Testamenti auctoritate.* Hanc itaque, ex Orientali Ecclesia Constantinopolitana, benè & prudenter sustulit Nectarius Episcopus, præsertim cū stuprū nobili mulieri illatū intellexerit, quemadmodum in Zozomeno legimus, li. 7. c. 16. Et in Occidentali Ecclesia, nō fuisse receptam suo tempore, Augustinus testatur: *Quid mihi est cum hominibus, vt audiant confessiones meas, quasi ipsi curaturi sint languores meos? Curiosum genus ho-*

August. Con.
lib. 10. cap. 3.

CAPVT PRIMVM

minum, ad cognoscendam alienam vitam, desidioſum ad corrigendam ſuam. Non habent igitur Romanenſes ſacras literas ad eam ſtabiliendam, ſed tantummodo traditionem & conſuetudinem Romanæ Synagogæ.

Cornelius Agrippa, à Conciliis Caroli 5. Imper. nobiliſſimi, qui Romanenſium mores & fraudes benè nouerat, & illis fauebat, hos ſacrificos confeſſionarios ad mulierū pudici- tiā ſubuertendā aptiſſimos eſſe, olim verè de- clamauit: cuius opinioni ego lubēs ſubſcribo.

Et quod hīc dico de Cornelio Agrippa, vi- ro erudito, illud ego auſim de aliis eiufdem fermenti hominibus, Romanenſium Re- ligioni fauentibus omnibus notum facere, poſſe nos ex eorum ſcriptis multa proferre, quæ multos abuſus eorum ſynagogæ, & con- ſitentur liberius, & cum moerore & ſingulti- bus piè lamentantur. Et ſi auderent quæ ſen- tiunt omnia loqui, huius generis haberemus infinita. Atque ego optarem ad Eccleſiæ ædi- ficationem, ex fratribus noſtris doctioribus reperiri, qui ea vellent in vnum volumen col- ligere, & in hoc argumento vtiliſſimo, & non admodum difficili, laborare, & aliquas horas ſucceſſiuas, benè & vtiliter contererere.

Ipli Rom ſuę relig. multos abuſus agno- ſcunt.

Satisfactionem operis, quod tertium eſt, Satisfactio. pernegamus. Nullus enim pro peccatis no-

CAPVT PRIMVM.

stris vnquam satisfecit, aut potuit, præter Christum Iesum, Lutron, precium, & redemptionem mundi. *Scientes quod non corruptibilibus, auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi & incontaminati, quemadmodum vetus translatio loquitur, 2. Pet. 2. quæ Hieronymi nomine falso circumfertur.*

Et nisi Lombardus de satisfactione operis loquatur, ratione hominum, quibus iniuriam intulerimus, verum esse nullo modo potest. Et sic cum Augustino dicimus: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum nisi restituatur ablatum, sed ut dixi, cum restitui potest.* Augustin. ad Macedonium, Epistolarum 54. Tom. 2. exemplo boni Zachæi, qui quod furtum esse putaret, restituit quadruplicatum, & factus est filius Abraha. Luc. 19.

Restitutio igitur in vero pœnitente est necessaria, si facultates nostræ ad illud præstandum sufficiant, si vnquam velimus salui esse.

Ad veram
pœnitentiam
4. gradus.

Ego potius pace eorum dixerim, ad hanc consequendam, quam quærimus veram pœnitentiam, per quatuor gradus nobis esse ascendendum

CAPVT PRIMVM.

cendendum iudicarem. Primus gradus, est peccatorum contritio & dolor: secundus, humilis eorum confessio: tertius, noua vita: quartus & supremus, spes misericordiae Christi, *Quae non confundit*. Rom. 5.

Non praeiudicans aliis nostris fratribus, viris bonis quibuscunque qui antè vtiliter, piè, & doctè, de hac re scripserunt, aut imperiosè & Papaliter, quid de ea concludendum sit statuens & definiens, sed cum omni modestia & humilitate (vt Dei seruum decet) notans & obseruans, quid mihi hîc verum videatur, & quid de vera poenitentia legerim. Atque confido, per eius gratiam quodcunque hîc dixero, ex sacris literis, & veterum patrum veris & indubitatis testimoniis, me confirmaturum. Si errauero, quod humanum est,

Mat. II.

„*Quandoq; bonus dormitat Homerus,*

Horat. art. poetica.

Certè quàmprimùm illud sciuerò, libenter cum bono Augustino retractabo. Quamuis enim errare possim, tamen haëreticus esse nolo: non enim ero pertinax, non ero proteruus, doceri cupio, & cum Solone sapiente, senescens semper discam, si quis velit mihi meliorem viam candidè demonstrare.

Meque ipsum & omnia mea iudicio Ecclesiae Dei, & Christianae religioni committo, quam sub auspiciis serenissimae Reginae no-

CAPVT SECVNDVM.

stræ Elizabethæ, nunc profitemur, & plus
quàm quadraginta quatuor annos continu-
os, per Dei misericordiam magnam, iam pro-
fessi sumus.

Caput secundum.

Primus huius scalæ gradus, qui nos ad verā
poenitentiā deducit, est vt dixi, contritio &
dolor indomitæ iuuetutis nostræ, & totius vi-
tæ prioris, postquā ex Ephæbis excesserimus,
malè & perperam transactæ, & præteritorum
peccatorum omnium, contra mandata Ie-
houæ. Augustinus enim peccatum describit
esse, *Dictum vel factum, vel concupitum, contra*
legem Dei, Augustin. lib. 22. contra Faustum
Manichæum, capite vicesimo septimo.

Peccatum
quid, ex Au-
gustino.

Contritum verò cor & humiliatum Deus non
despiciet, Psal. 51. 18. Et ex Esai. *ad quem autem*
respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spi-
ritu, & tremementem sermones meos, Esa. 66. 2.
Hunc peccatorum suorum sensum & dolorē,
habuit Apostolus Petrus, recordatus verbi
Christi quod dixerit priusquam gallus cāntet
ter negabis me. *Egressus enim foras, fleuit ama-*
rè, Mar. 26. 75. Hanc cordis contritionem, in
magno illo & celeberrimo Pentecostes festo,
habuerunt multi Israelitæ, testante de illis spi-
ritu

ritu sancto, *Quod compuncti fuerint corde, & millia tria credentium, una Petri concione, conuerterentur ad Christum, Act. 2.*

De qua contritione & dolore, benè scribit vetus pater Origenes, moestos peccatores ex Euangelio sic consolans. *Beati (inquit) qui lugent quoniam consolabuntur. E contrario autem si quis peccator sit, & multis malis obnoxius, & hic nullo flagitiorum suorum stimulo pulsatus, insuper etiam & plurimum rideat, & letus sit atque incundus, nec in aliquo conscientia stimulis agitetur: vide, si non huic illa conuenit dici quæ scripta sunt, ut ridentibus nunc, quia lugebitis & plangetis.* Origen. in Psal. 37.

Benè profectò incepit, qui propter peccata sua moestus esse potest, nā salutis hoc signum est. Itaque benè obseruat Ambrosius: *Vt inquit in magnis periculis agrotantium, si dolor sentitur, salutis spes est, ita in agritudine animi, si peccata nostra nos conturbent, symptoma bonum est, de æterna salute nostra non est desperandum,* Ambros. in hæc verba, cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, ex Psal. 37.

Hunc primum gradum veræ poenitentiae benè scandit, qui hoc facit, id est, qui peccatorum suorum dolore cunctitur. Sed tamen caueamus diligenter oportet, ne hic dolor ni-

CAPVT SECVNDVM.

2. Cor. 2.

mius sit, ne abundātorī tristitia absorbeamur, quemadmodum Paulus loquitur. Cum enim vellet incāstuosum illum Corinthiū, per Ecclesiam puniri, & per excommunicationem forās ejici, postea tamen, cū de eius poenitentia certior factus esset, placuit illi vt rursus consolarentur eū, *ne ex nimia tristitia absorberetur*, & in desperationē incideret. 2. Cor. 2. 6.

Iac. 2.

Neque hīc illud obliuiscendum est, quod dicit Iacobus: *Demonēs credere & contremiscere*. Itaque dolere, & pauere, & cōtremiscere non sufficit. *Nihil valet si timeas Dominum, quia & demonēs cum timent*, inquit Arnobius. *Sed beatus eris si sic timeas Dominū, vt ambules viam eius*, in Psal. 137. Contritio enim ea, quæ est cum nimio metu, pauore, tremore, & consternatione coniuncta, in barathrum desperationis nos præcipitare potest, quod periculosum est, & aliquando, vel electos, & sanctos Dei ad aliquod tempus multū conturbare solet. Ex quo labyrintho, & voragine, per Dei misericordiam, tandem eripiuntur, & salui facti sunt.

Tristitia bona & mala.

Duplex itaque tristitia nascitur ex sensu peccatorum nostrorum, altera sine, altera cum consolatione & spe gratiæ. Hanc commendat Paulus, & gaudet de Corinthiis, quod hoc modo eostribes fecerit. Qui locus, non est oscitanter

CAPVT SECVNDVM.

oscitanter à nobis legendus.

Ostendit enim septem qualitates & attributa veræ poenitentiae, viz. 1. *sollicitudinem*,

Veræ poenitentiae 7. attr.

2. *purgationem*, (*quam vetus interpres vocat defensionem*) 3. *indignationem*, 4. *timorem*, 5. *desiderium*, 6. *zelum*, & 7. *vindictam*: scilicet, de nobis ipsis vindictam, & non de aliis fratribus nostris qui offenderunt nos, 2. Cor. 7. 11. Atque vt ignis probat aurum, sic hæc septem attributa probant, & examinant, vtrum hæc tristitia sit cum vera poenitētia cōiuncta, annon.

De quibus, multa dici possunt, in ædificationem Ecclesiæ Dei percommodè, si quis inter bonos & pios fratres nostros, spirituale bellum, & Satanæ tentationes iam expertus, voluerit ea plenius nobis explicare, & expolire. Et ne nos similiter nimis moesti simus absque consolatione, cauenda sunt tremenda illa exempla Cain fratricidæ, Pharaonis, Saulis, Balsasar regis Babylon, Iudæ proditoris, & *Fælicis* corrupti Iudicis, Act. 24. & omnium reproborum, qui iusto Dei iudicio, ex horribili sensu peccatorum suorum ita consternuntur, vt potius timore poenæ frangantur, quàm paterna Dei correptione emendentur: secundum illud quod Deus per Amos prophetam quinquies in vno capite indignabundus iterat, & quasi moerens incul-

cat, dicens: *Percussi vos, & tamen non rediistis ad me*: scilicet, in gladio percussi vos, in panis indigentia, in siccitate, in vento vrente, & in aurugine. Subueri vos, sicut subuertit Deus Sodomam & Gomorrhā: & tamen non rediistis ad me, Amos. 4.

Quicumque enim per Dei castigationes vult proficere, debet cum sanctis Dei in posterum emendari, & in ambulando cautior fieri, & non versa vice, cum impiis & reprobis, sine vera poenitentia, fremere & absque consolatione obrui, & penitus subueri. Itaque adhuc fratres pergendum & ascendendum nobis est.

Caput tertium.

SECUNDUS huius scalæ gradus, est nostræ indignitatis, & nostrorum omnium peccatorum præteritorum (quæ recordari poterimus) humilis & deuota confessio, sæpius apud nos, magna cum reuerentia repetita. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit & reliquerit, misericordiam consequetur.* Prou. 28. 13.

Hoc facit Dauid sanctus in Psalmis sæpissimè, quemadmodum est notissimum. Hoc faciunt omnes sancti, si peccatorum suorum veniam

CAPVT TERTIVM

veniam consequi voluerint. Itaque benè notat Augustinus, *amissa confessione, non erit locus misericordiae. Tu factus es peccati tui defensor, quomodo erit Deus tuus liberator? Vt ergo sis ille liberator, tu esto tui accusator*, in Psal. 68.

Atque hìc à Deo misericorde, instanter venia est petenda, vt peccatorum nostrorum quorumcunque, non velit recordari amplius sed propter Iesum ea omnia delere. Pharaon enim rex, quodāmodo confitetur peccata sua, duplicans verbum, *Peccavi, peccavi*, rogate pro me, Exod. 8. Et Saul rex Israelitarum similiter fecit, qui non solum duplicauit, sed triplicauit verbum; *Peccavi, peccavi, peccavi*: & post qualemcunque delicti confessionem coram Samuele, suo modo, *adoraret Dominum Deum nostrum*, 1. Sam. 15. & 1. Sam. 26. 21. Et de Esau venatore, author ad Hebræos testatur, *quod non inuenerit pœnitentiae locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam*. Heb. 2. 17.

De cuius laruata pœnitentia, Chrysostomus dicit: *Quod Esau pœnituit, sed male: lacryma quippè illa, non erant pœnitentiae, sed animi violenti, & indignationis extorta, quod ex operibus eius manifestum postea fuit*. Chrysost. in Hebr. cap. 12. Homil. 31. Et de traditore Iuda scriptum est similiter, *quod peccatum suum & confiteretur, & etiā quod pœnituerit*. Mat. 27.

De quo sic Fulgentius, *Iudas qui Christum tradidit, peccati sui poenitentiam gessit, sed salutem perdidit, quia indulgentiam non speravit: de poenitentia ad Venantium Epistola septima.*

Poenitentia
Papistarum
in Iuda tra-
ditore.

Et caute hinc quaeso: Iudas contritus fuit, peccatū suum confessus est, & satisfecit, id est, argenteos restituit: Romanensium poenitentia integrā habuit, tamē suspendit se, & damnatus est: quomodo respondent, cupio ab illis doceri. Miror illos, alioquin homines satis subtiles & ingeniosos, hoc non considerare. Hos & omnes similiter affectos, à Deo reiectos, & reprobatos esse, iudicat sancta Ecclesia Dei.

Sed hæc confessio, & hæc preces nostrę debent esse humilimæ, & ab hypocrisi & fastu Pharisæico, longè remotæ. *Oratio humiliantis se nubes penetrat*, Sirac. 35. Si vis ut preces tuæ cœlum penetrent, & à Deo exaudiantur, esto humilis. Ut enim apud Oratores, actio & pronuntiatio, præcipua res est, & maximè æstimanda, sic apud nos Christianos, est *ista humilitas*, Augustin. ad Dioscorum, Epist. 56. Tom. 2. Discite à me, inquit Christus, *quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus vestris*, Mat. 11. 29. Itaque humilitas Publicani, hoc in loco meditanda nobis est, qui tundens pectus suum, dixit, *Deus propitius esto mihi peccatori*: domum abiit & iustificatus est.

Phariseus

CAPVT TERTIVM.

Pharisæus verò, vt Thraso gloriosus apud veterē comicū, de suis præclaris & speciosis operibus iactitans, à Deo reiectus est, Luc. 18. 13.

De quo sic Ambrosius, *Nesciuit Pharisæus humiliari, ideo deiectus est, sciniit publicanus, ideo iustificatus est.* Offic. libro secundo. Humilis itaque peccatorum confessio, secundo loco, maximè necessaria est, cui oratio feruens & valida, (cuiusmodi fuit illa Mosi contra Amalechitas, Exod. 17.) vt indiuidua & inseparabilis eius socia, ei semper adiungenda est.

Atque, quò meliùs ad Deū ascendat, debet esse non plumbea & depressa, sed instar ignis, levis & alata, vt Bernardus piè notat: *Duas inquit alas habeat oratio nostra, contemptū mundi, & afflictionē carnis: nec dubium est quin cælos penetret, & dirigatur sicut incensum in conspectu Dei.* Bernard. in Epiph. Dom, ser. 3. Multum apud Deum misericordem preualet *Precatio iusti assidua*, Iac. 5. 16. id est feruens & clamosa, quemadmodum habemus in parabola iniqui iudicis, & viduæ importunæ, Luc. 18. Si ergo hoc modo confiteamur peccata nostra, id est, cum humilitate & fide vera, quærentes medicinā à Deo, ad sanandū vulnera nostra, quod Publicanus fecit, & Iudas proditor non fecit, *Tunc fidelis est Deus & iustus, vt remittat nobis illa, & emundet nos ab omni iniquitate nostra.* 1. Ioan. 1. 9.

Benè profectò, in schola Christi profecit, qui humiliter hoc facere potest. Neque dubito, quin bonus ille Deus & coelestis pater, qui in nobis *hoc bonum capit & inchoavit, perficiet usque in diem Iesu Christi.* Phil. 1. 6. Sed considerandum nobis est, adhuc nos esse in stadio, metam nondum attigimus. Currendum adhuc nobis est, *ut metam comprehendamus,* 1. Cor. 9. 24. Non enim sufficit, ad plenam gratiam & reconciliationem cum Deo quòd doceamus, & peccata nostra humilimè cōfessum fuerimus, nisi statim, sine mora, nisi cōfestim, & in ipso nunc (ut loquuntur) emendemus vitam nostram priorem male consumptam, & in posterum, per Dei gratiam, simus novae creature: *Ut dignè ambulemus in vocatione qua vocati sumus,* Eph. 4. 1. hoc enim decet Christianos homines. Ut enim apud medicos, recidivatio in morbum präteritum, symptoma malum est, sæpè accelerans mortem corpoream, ita nobis à relapsu peccatorū seriò cavendum est, ne ut *canis ad vomitum,* 2. Pet. 2. sic nos rursus in peccata nostra vetera turpiter dilabamur, quod periculosum est, accelerans mortem æternam.

Itaque per Dei gratiam adhuc pergendum, adhuc tanquam *per scalam boni Patriarchæ Iacobi,* nobis ascendendum est. Fratres charè dilecti

CAPVT QVARTVM.

lecti qui est monitus, est munitus: sæpiùs vos candidè & amicè admonuimus. Pedes vestros cautiùs figite: *Lassus bos*, vt habet Hier. ad Augustinum, *tutius figit pedem*, quod & nos laborantes, & nunc forsan laborando fessi imitari debemus.

Si hic tertius qui sequitur gradus, fuerit lubricus, arenosus, & per Satanæ insidias, præruptus & periculosus, hoc cognoscatis velim, quæ difficilia pulchra, & quod nullum periculum sine periculo vincatur. *Angusta est porta*, & arcta via, quæ ducit ad vitam, & lata & spaciola quæ ducit ad interitum, Mat. 7.13.

Impiger extremos currit mercator ad Indos, Horat.

Per mare pauperië fugiens, per saxa, per ignes.

Corona non est sine certamine, æstas sine hyeme, messis sine labore, regnum Christi sine cruce: Chrys. Hom. 4. de Lazaro. *Nō desunt strenui pugnatoribus*, quandoque vulnera. Pro Aris & Focis, pro regno certamus: Deus iuuabit, Deus pugnabit pro suis, quemadmodum statim explicabimus, itaque fratres adhuc ascendite obsecro.

Caput quartum.

Tertius huius scalæ gradus, qui nos ad veram poenitentiam rectè dirigit, est noua

vita, seu noua obedientia, vel vt Paulus loquitur, noua creatura: *In Christo Iesu, neque circūcisio aliquid valet, neque præputiū, sed noua creatura*, Gal. 6, 15. Et apud eundem vocatur nouus homo, *renouamini autem spiritu mentis vestre, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis*, vt loquitur vetus interpres. Ephes. 4. 4.

Ioan. 12.

Fratres in Domino charissimi, quorum ego mecum salutem exopto, ambulemus quæso in hac nouitate vite, *dum lucem habemus*, ne tenebræ nos cōprehendant: ambulemus, id est, proficiamus, nam *ambulare proficere est*, vt habet Bernardus, in Cant. ser. 49. Adhuc, fratres, dies est, adhuc lux est: veniet nox, venient tenebræ, veniet mors pallida, quando operari non poterimus, ne differamus obsecro in crastinum.

Martial. lib. 1.
ad Iulium.

„*Non est crede mihi sapientis dicere viuam:
Sera nimis vita est crastina, vine hodiè.*

Ecl. 1.

Nisi enim simus noui homines, & nouæ creaturæ, Deus misericors & iustus, sacrificia labiorum nostrorum acceptare non vult: preces nostras, quamuis *numerosas & multiplicatas*, quamuis ardentes & clamorosas, non vult exaudire. *Religio munda & immaculata apud Deum & patrem: hac est, à malo hoc, & impuro mundo immaculatos nos custodire.* Iac. 1. 27.

Sed

CAPVT QVARTVM.

Sed si hunc tertium gradum ascenderimus, id est, si vitam nostram malam mutare voluerimus, *Si benefacere velimus, oppresso subuenire, iudicare pupillos, defendere viduam, tunc si fuerint peccata nostra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Esa. 1. Atque in hoc tertio gradu ascendendo, nobis strenuè & viriliter certandum est, quemadmodum viros fortes decet, vt possimus esse noui. Hic enim Satane infidias, technas, malas artes, dolos, fraudes, imposturas, & tentationes haud dubiè experiemur.

Duo enim graua impedimenta & scandala, nobis hoc in loco obijciat Satan subdolus; *Desperationem & Præsumptionem*: quæ ambo (nisi caueamus) possunt esse maximè periculosa. Desperationem, hoc modo: Non posse nos, post Baptismum & agnitam veritatem delinquentes, per hanc salutarem poenitentiam rursus renouari. Quod, *per Nouatum hæreticum*, obiecit Satan Christianis imbecillioribus lapsis, in Primitiuæ Ecclesiæ persecutione. Præsumptionis verò scandalum, quia (vt ille somniat) poenitere, & satisfacere pro peccatis poterimus per alios, post hanc vitam: adhuc enim non esse magna festinatione opus, Deum esse misericordem, procrastinare ad aliquod tempus satis tutò poterimus, sci-

Duo scandala,
poenitentiam
impedientia.

Circa annum
Domini 250.
In 7. perseq.
sub Decio.

Act. 24.

licet, vt Satan, tanquam alter *Tertullus*, orator corruptus & subdolus, nobis persuadere conatur. Periculosa sunt hæc duo scandala, itaque remouenda necessariò, antequam nos progrediamur.

Primò, quod ad istum nouatorem Nouatum attinet, hoc habeo dicere, prohibuisse illum, ante mille & quater centum annos, infirmos quosdam fratres, tyrannorum metu semel duntaxat lapsos, ab ingressu Ecclesiae, & Sanctorum communione, quamuis poenitentes postea fuerint, & cum multis lachrymis humiliter recipi petierint. Et ne videretur nullo fundamento niti, illos duos locos ad Hebræos, benè notos, magna vociferatione, & ingenti motu, & partium studio, contentiosè vrgebat: scilicet, *Impossibile esse, semel illuminatos, & qui gustauerunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, virtutumq; saculi venturi, & Prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam*: Hebr. quinto ver. sexto & septimo.

Hic locus, quemadmodum ex contextu videmus, non loquitur de lapsis, sed de *prolapsis*. Et quid hoc quaeso, ad rem iam controuersam? lapsi renouari possunt, *prolapsi* verò, qui totaliter deficiunt, non possunt; quod & nos concedimus. *Septies in die cadit iustus, & iterum*

CAPVT QVARTVM.

iterum resurgit, Prou. 24. Nouatus ergo, non argumentatur ad idem : eius itaque argumentum sequitur, à baculo ad angulum.

Secundus Nouati locus, talis est: *Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quadam expectatio iudicij, & ignis amulatio, quæ consumptura est aduersarios*, Heb. 10. versib. 26. & 27.

Sed, nos negamus, sanctos illos Dei viros, voluntariè, sed persecutionis metu, inuoluntariè lapsos fuisse. Itaque, terribilis hæc comminatio, illos non inuoluit. Secundo, affirmamus, intelligendum hoc esse de illis, qui seipso malitiosè Christo opponunt, tanquàm veritati infestos aduersarios, quod Iulianus Imperator Apostata nequissimus fecit, veritatem agnitam negans, quam antea professus fuerat, librum venenatum contra eum scribens, quem *Cyrillus* pater vetus, doctè refellebat. Hi verò boni patres imbecilliores, semel duntaxat lapsi, seipso Christo hostiliter non opponunt, aut arma contra sumunt: itaque hic locus, de talibus non loquitur. Vtrumque locum, ab eo malitiosè contortum, omnes Orthodoxi Patres, veteres & moderni afferunt: qui non de vno aliquo peccato aut altero singulari, sed de Apostasia & defectio-

CAPVT QVARTVM.

ne vniuersali, totali, & generali, non partiali intellectum volunt. Tales Apostatae fuerunt *Alexander Arianus, Iulianus ille, & Porphyrius*, huiusque fermenti similes, qui veram religionem antea acceptam, totaliter negant; & vt veteres Gygantes, contra Deum arma capiunt, & belligerantur. De ijs certè, author ad Hebraeos loquitur, non posse tales per poenitentiam renouari, sed expectare eos iudicium contra seipsum, qui Dei aduersarios consumet. *Qui secundum duritiem suam, & cor impaenitens, thesaurizant sibi iram in diem irae, & reuelationis iusti iudicii Dei*, vt Paulus testatur, Ro. 2. 5. Itaque Nouatus incidit in Paralogismū fallaciae Diuisionis, quæ est membrorum coherentium distractio & mutilatio, quæ coadunari & coniungi deberent: & sic decipitur ipse egregiè, & vellet decipere nos, nisi cauti fuimus.

Sobrius, & magis Christianè, de fratribus per infirmitatem lapsis iudicat vetus pater Tertullianus. *Non statim succidendus & subruendus est animus desperatione, si secunda quis poenitentiae debitor fuerit. Pigeat sanè peccare rursus, sed rursus poenitere non pigeat: pigeat iterum periclitari, sed non iterum liberari. Neminem pudeat iterata valetudinis: iteranda medicina est. Gratum te præsiteris, si quod tibi Do-*
minis

CAPVT QVINTVM.

minas offert, non recusaueris. Offendisti, sed reconciliari adhuc potes. Habes cui satisfacias, & quidem volenti: id si dubitas, euolue quid spiritus Ecclesijs dicat. Desertam dilectionem Ephesiis imputat, stuprum & idolothytarum esum Thyatirenensis exprobrat. Sardios non plenorum operum incusat. Pergamenos docentes peruersa reprehendit. Laodiceos fidentes diuitijs obiurgat, & tamen ad penitentiam commouet, sub comminationibus quidem. Non comminaretur autem, si non ignosceret penitenti, Tertulli. de Poenitentia Tom. 2.

Apoc. 2. & 3.

Et hic notandum est, Ecclesiam Pergamenam, Nicholaitarum hæresi fauisse, & Thyatirensensem permisisse Iezabelem mulierem nequissimam docere fornicari, & de Idolothytis manducare, & sic decipere seruos Dei. Reuel. 2. 14. 15.

Atque Chrysostomus dicit: Si millies aliquis lapsus fuerit, & verè penituerit, in Ecclesiam ingrediatur. Et Augustinus, nemo post centum peccata, nec post mille crimina, de misericordia diuina desperet. Sic tamen non desperet, vt sine vlla mora, Deum sibi repropitiari festinet: ne fortè si consuetudine peccandi fecerit, etiamsi velit, de diaboli laqueis liberari non possit, Augustin. de tempore, Ser. 58.

Sed, vt huic primo scandalo finem impo-

CAPVT QVARTVM.

Nouatus,
qualis.

namus, consideremus huius opinionis nouæ, autorem & antesignanum, & aperiamus vobis qualis is fuerit: *profecto hæreticus*, & ab omnibus veteribus, pro homine nimis severo & rigido condemnatus. Quamuis enim possit esse lingua volubilis, & natura disertus, (quemadmodum de Eunomio & Nestorio hæreticis testatur *Socrates Scholasticus*) tamen quisquis fuit, superbus homo fuit, malitiosus & implacabilis: neque sunt eius putida argumenta nobis formidanda, qui per Dei gratiam, in Academia educati, capriosis & falsis argumentationibus contra almam veritatem, didicimus respondere. Itaque, quod Hieronymus habet ex Cypriano, nos illis dicimus, *audiamus non diserta sed sortia*, si nobis cupiant persuadere, & in illorum partes trahere.

Hieron. ex
Cypri de in-
stat. Clericor.

Erubescant Nouatiani (inquit Theophilactus) *qui post baptismum, & Sacramentorum communionem peccarunt, non suscipiunt. Ecce & Petrus, suscepto immaculato corpore & sanguine, cum negasset, propter pœnitentiam receptus est*, Theophyl. in Marc. cap. 14.

Sed, videte porrò quæso, quid de eo similiter & scribat, & sentiat bonus Martyr Dei Cyprianus: *Fuit iste Nouatus hæreticus, rerum nouarum cupidus, fuit auarus, arrogans, perfidus, curiosus, adulator, fax & ignis ad conflan-*
da

CAPVT QVINTVM

da seditionis incendia. Idem est Nonatus, (inquit) qui apud nos primum discordia & schismatis incendium seminavit. qui quosdam ex fratribus, ab Episcopo segregavit, qui in ipsa persecutione, ad euertendas fratrum mentes, alia quædam persecutio nostris fuit. Cyprian. Epist. lib. 2. Epist. 8. ad Cornelium. Itaque de illo verè pronunciare poterimus, quod Beda venerabilis, de Hæretico Donato dixerit: *Sit inquit disertus, sit doctus, tamen quia charitatem non habet, audirem æra sonantia, & cymbala tinnientia*, Beda ex August. in 1. Cor. cap. 12.

Quæso vos fratres, si Cyprianum haberis, locum ipsi inspicite, & considerate mecum, qualis ille homo Nouatus fuerit, de quo modò diximus: profectò, Donato isti malitioso Hæretico similis, qui fratres suos bonos, in desperationis barathrum potiùs præcipitaret, quàm medicinam adhiberet salutarem, ut ad sanam & meliorem mentem redire possint.

Caput quintum.

Præsumpt.
scandalum.

Alterum scandalum, à Satana proiectum, ad impediendum, & retardādum nos, ne citò & in tempore poeniteamus, est, de gratia & misericordia Dei, arrogans & temeraria præsumptio, qua securiùs reddimur, ad iterāda & multiplicanda nostra peccata, cōtra Dominū.

Hæc similiter, cum multis alijs, est altera

Diaboli calumniatoris astutia, ad perden-
dum nos. Vidit enim, quod Deus noster sit
misericors, itaque plurimis persuadere con-
atur, leuiter, & (vt loquitur) venialiter peccan-
tes quoscunque, per ignem illum Purgatorij
fictitium, & D. Papæ dispensationes ab omni
culpa & poena, posse plenè absolui & expiari,
ita vt posthac, alia poenitentia opus non fue-
rit. *Considerate quid dico, quæso: Deus vobis
det intellectum in omnibus, vt intelligatis Pec-
cata illa, quæ nobis videntur parua, non esse
negligenda, qualia sunt linguæ & cogitatio-
num. Quod Augustinus, triplici similitudine
perspicuum facit. Minuta gutta flumen im-
plent: minuta grana arenæ pondus auget,
premunt & opprimunt: Sentina neglecta, diu in-
trando, & non exhauriendo mergit nauem.* Au-
gust. in Ioannem, ex aurea catena B. Tho-
mæ. *De verbis otiosis reddenda ratio, Mat. 12.
36. Et cogitationes male, accusabunt nos in die
iudicij, Rom. 2. 15. Verè itaque dixit Augu-
stinus, linguæ & cogitationum peccata, non
esse negligenda.*

2. Tim. 2.

Aquinas ex
August.

Et tamen Dei misericordiam, & philan-
thropiam magnam & infinitam esse, nemo si-
ne Dei magna iniuria dubitare potest. Veris-
simum enim illud est, quod Ieremias dicit,
*Misericordia Domini, quod non sumus con-
sumpti,*

CAPVT QVINTVM.

sumpti, quia non defecerunt miserationes eius: Ier. Lam. 3. 22. Magnum mysterium (inquit Fulgentius) dilectissimi fratres, magnum diuina dilectionis indicium. Homo Deum contemnens, à Deo discessit. Deus hominem diligens, ad homines venit. Dilexit impium, ut faceret iustum: dilexit infirmum, ut faceret sanum: dilexit peruersum, ut faceret rectum: dilexit mortuum, ut faceret viuum: Fulgentius de duplici natiuitate Christi.

Sed tamen cauendum nobis est, ne cum Romanensibus præsumamus de ea. Nam Israelitæ qui Dei populus fuerunt, multiplicarunt peccata sua sæpissimè, & Deus noster misericors, similiter sæpissimè eripuit illos: ad extremum cum peccare non cessassent, & de eius fauore præsumerent, intra quadraginta annos in Eremo, in via Canaan verus ceciderunt omnes, exceptis duobus, *Deut. 1.*
Caleb & Iosua: qui soli ex sexcentis hominum millibus, in terram promissionis intrarunt.

Metuendum est, inquit Augustinus, ne te occidat spes: & cum multum speres de misericordia, incidas in iudicium. Beda ex Augustin. in cap. 2. Rom. Non itaque de illius misericordia præsumendum est; nam vt misericors, sic etiam iustus est: etenim Deus noster ignis consumens est. Heb. 12. 29.

Quod verò ad D. Papæ dispensationes at-
tinet, statuunt illi, si quis nondum à peccatis
suis leuioribus & venialibus, benè satis pur-
gatus fuerit, purgatorii sui post hanc vitam
ignitas & mentitas poenas experiri oportet,
nisi ex thesauro Ecclesiæ Romanæ (sic enim
loquuntur) id est, operibus supererogationis
sanctorum, ab hoc purgatorio igne, piè & re-
ligiosè subleuentur.

Opera inde-
bita.

Atque vt huius iniquitatis mysterium,
(fratres) melius intelligatis, opera hæc ex san-
ctorum mortuorum meritis, & operibus in-
debitis proueniunt, supra illud quod Domi-
nus præcepit, quemadmodum Romanenses
somniaut. Putant enim sanctos iam defun-
ctos, fuisse dum viuerent ita perfectos, vt
& legi Dei satisfecerint pro seipsis, &
ex abundanti (vt loquuntur) talia merita ha-
buerint, quibus alios peccatores iuuare & re-
leuare possint. Et tamen Christus dicit Apo-
stolis suis, *Cum feceritis omnia quæ præcepta
sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod de-
buimus facere, fecimus.* Luc. 17. 10.

Sed non est nobis nouum, multas esse An-
titheses, inter religionem Papæ, & veram re-
ligionem Iesu Christi. Quæ monstrosa Ro-
manensium opinio sacris literis, & omni anti-
quitati ignota, non est hoc in loco pluribus
refellenda,

CAPVT QVINTVM.

refellenda, sed odiosè potiùs abiectanda, & tanquam pannus corruptus & fœtidus ad Orcum amandanda. *Ostendisse enim, & quasi digito rem demonstrasse*, quàm absurdè, & absque omni ratione loquantur, est satis confutasse, quemadmodum verus pater *Irenæus* de hæreticis *Valentinianis* scribit, lib. primo, cap. ultimo.

Hic vero thesaurus, vt illud etiam semel annotem, pro arbitrio Papæ distribuitur & dispensatur, quibuscunque suæ sanctitati visum fuerit, sed non absque certo lucro.

„ *Curia Romana non capit ouem sine lana.*
Sed ecce adhuc maiores abominationes, quemadmodum est apud *Ezechiel* cap. octauo. Non enim venialia, & leuiora solummodo condonat, sed mortalia & nefanda crimina. Romam itaque transmarinam, stultè propperet (vxore & filiis domi parùm cautè & prouidè relictis) quicumque velit tales merces fucatas, adulteratas, & sophisticatas emere: quas tamen pro bonis laudant, vt cauponarii sordidi facere solent, quando admodum mentiuntur.

„ *Laudat vanales, qui vult extrudere merces.* Horat.

Vt enim ante multa sæcula in Prouerbum cessit, *Omnia vanalia Roma*: *Salust.* bel. Iugur. sic nunc esse omnes facile vident. Pro adulte-

CAPVT QVINTVM.

Nundinatio-
nes Papæ.

rio dispensat Papa, pro parricidio, pro duabus sororibus ducendis, pro fratris vxore, pro simonia beneficiorum, pro sacerdotum sacrificantium concubinis & meretricibus, pro incestuosis connubiis, pro læsæ maiestatis crimine, pro nefando peccato Sodomitarum, vel cum hominibus vel bestiis. Atque me pudet ultra, hanc foetidam cloacam & camariam mouere. Non est aliquod peccatum tam grande, horribile, & execrandum, quod auro non velit homo ille peccati, hominibus pessimis condonare: Scribis & Phariseis hypocritis similimus, qui propter *Corban, id est donum*, contra mandata Dei dispensabant, rescindentes verbum Dei propter traditiones suas, Marc. 7. 11. 13.

Ouid. 1. Fastorum.

„*Aurea sunt verè nunc secula, plurimus auro*
 „*Vanitas honos, auro conciliatur amor:*
 „*Ipse licet venias Musis comitatus Homere,*
 „*Si nihil attuleris ibis Homere foras.*

Hoc de Curia & cancellaria Romana, ut nunc est, verissimè potest affirmari, absque auro & certo lucro, non proficiunt vlli, qui cū Papatu hodiè negotium habent. Caupones profecto, *Miscentes aqua vinum suum*, Esa. 1. & *adulterantes verbum Dei*, 2. Cor. 4. 2. Mirum in modum, hunc suum purgatorium ignem amant, quia (ut festiuè in illos ludit doctissimus

CAPVT QVINTVM.

mus Erasmus) *utilissimus sit illorum culinis.*
Et quum aurum accipiunt , nisi bullas & bul-
bulas dant plumbeas : imò & quod deterius
est, pro auro carbones, & vento leui dissipatas
paleas & quisquillas.

Alexander magnus, Darium Persarum re- Qu. Curtius.
gem opulentissimum , tum captiuum suum,
vendere non vult vt Mercator, sed dare vt rex:
itaque eum domum remisit , & restituit gra-
tis. Auarus D. Papa captiuos suos in purga-
torii sui ergastulo miserrimè detentos , non
vult dare , aut illos inde eximere vt rex , sed
vendere vt mercator : imò potius, vt putidus
gannio, & sordidus cauponator . Itaque, ab
heroico, & nobili natura Alexandri magni, &
eius munificentia regali , est longè alienissi-
mus.

Harum Bullarum & dispensationum in-
dignitate, commoti patres *Concilij Viennensis*,
eas acriter taxarunt , & tandem ad aliquam
moderationem & mediocritatē reduxerunt,
(quamuis reclamantibus aliis) quemadmo-
dum in Clementinis legere poteritis, cap. 5.
de poenitentiis & remissionibus circa annum
Domini 1311.

Cambyfes rex Persarum opulentus , sed
superbus & luxuriosus homo, sororem suam
deperibat : quemadmodum in Herodoto le-

gimus eam cupiens in vxorem ducere. *Consultuit legisperitos, an legem talem haberent? Respondent non habere: sed aliam se inuenisse dicunt, licere Persarum regi facere quod libet.* Similiter Papa, non habet legem verbi Dei, ad has suas Nundinas, & dispensationes propugnandas, sed aliam habet legem ex Canonistarum foeridis lacunis haustam, imperare Papā Monarcham, in coelo, in terra, in mari, in suo purgatorio (id est, Vtopia Mori) & licere illi facere quodcunque libitum fuerit. Scilicet, *Dominus Deus noster Papa hoc facere potest.* Extrau. Ioan. 22.

Sed videat noster Cābyses, Papa superbus quomodo superædificet: & caueant omnes boni Christiani, hac de re sæpius admoniti, quomodo homini tam sordido & avaro credant, & fidem adhibeant. *Nam fundamentum aliud, nemo potest ponere præter id quod positum est, id est Christus Iesus, 1 Cor. 3.* Et omnis plantatio, quam non plantauit pater meus coelestis, *eradicabitur, Mat. 15.* Eradicandi verbo vititur Christus, quod notandum est: talis enim plantatio supplantabitur, & radicitus euellatur, vt rursus crescere & surgere, aut caput attollere non valuerit.

Et quia Satanas per Papam & Romanenses, tanquam per satellites & emissarios suos, cupiat

: CAPVT QVINTVM

cupiat nos poenitentiam periculose differere, ut post mortem eius dispensationibus iuuemur, cognoscendum nobis certo est, poenitentiae locum nullum esse post hanc vitam. *Diues frustra opem quaesuit ab Abrahamo post mortem.* Seu sit parabola, seu historia, illud causam nostram non impedit. Abrahamus non vult huic epuloni post factum hinc decessum opitulari.

Atque ut ego arbitror poenitentiae aliquem locum, post hanc vitam defunctis relinquere, nihil aliud est, quam concedere homines mortuos, non esse mortuos, id est, poenitere eos, qui sensum organum iam orbatum sunt. Et quare non similiter loqui, & ambulare, & reliqua huius vitae munera obire, quae homines viuentes facere assueti sunt? Quod statuere & pronunciare, non solum stultitia est, sed etiam insania.

In quam tamen amentiam sese praecipitant Romanenses nostri, dicentes *animas hominum mortuorum vagari & errare hic in terris post hanc vitam*, ut scilicet à sui purgatorii poenis liberentur. Opinio falsa & erronea, quam suo tempore transfixit & confutauit disertus & eloquens pater Chrysostomus, *Quid est (inquit) quod daemones dicunt, Monachi huius vel illius sum anima? Sane propter hoc ipsum non credo, quia daemones dicunt: decipiunt enim au-*

CAPVT QVINTVM

ditores. Anima enim corpus egressa, non hic amplius commorantur, sed protinus abducuntur. Chrysost. Conc. 2. de Lazaro.

Quam Romanensium fraudem, magnus ille *Roterodamus* in suo *Exorcismo, seu Spectro* sic aperuit, vt ab ipso *Apelle* nō potuerit quicquam depingi viuaciùs: ad quem dialogum, (fratres) relaxationis gratia, ad aliquod tempus vos remitto. Sacrae literæ, hanc Romanensium doctrinam non agnoscunt: *Influs ex fide sua viuit, Purgatorienses ex fide sua non viuunt*, (sed aliena) ergo *Purgatorienses non sunt iusti*, Hab. 2. Porro, *Qua seminauerit homo, hac & metet*. Qui in carne sua seminat, de carne metet corruptionem, qui autem in spiritu seminat, de spiritu metet vitam æternam, Galat. 6. 7.

Ex quo Pauli loco, sic argumentor: Vita æterna debetur ijs, qui in spiritu seminaverunt: Purgatorienses in spiritu non seminaverunt, (nam in peccatis venialibus moriuntur) ergo vita æterna non debetur illis.

Et ex Lucæ 13. sic colligo. *Si pœnitentiam non habueritis, peribitis*: Purgatorienses non poenituerunt, ergo Purgatorienses peribunt. Et rursus, *stipendium peccati mors est*, Rom. 6. ergo stipendium peccatorum venialium, mors est. Hæc pauca hominibus sobrijs & quietis

CAPVT QVINTVM.

quietis satisfacere possunt: contentiosis & fanaticis nihil, sed tales nos hic non alloquimur.

Et Cyprianus Martyr, hoc confirmat: *Qualem te inuenit Deus cum vocat, talem pariter & iudicat*: vnde rursus sic arguo. Si Papæ dispensationes, aut Purgatoriū valerent, tunc morientium status mutari potuit: sed morientium status mutari non potest, ergo Papæ dispensationes, aut Purgatorium non valent. Argumenti formam & sequelam, si quis curiosius velit reprehendere, tanquam insufficientem, sciat is in Hypotheticis syllogismis destructo consequente, destrui antecedens, vt in scholis est notissimum: itaque argumentum sequitur. Profectò hi Purgatorienſes similes sunt quinque illis fatuis virginibus, de quibus loquitur Euangelista Mat. *Quæ ad sp̃sum recipiendum cum oleo suo post clausam ianuam venerunt, quibus iureiurando dixit Christus, Amen dico vobis nescio vos*, Mat. 25.

Multæ sunt hodiè tales virgines moniales, & Nonnæ, quæ extortis illorum votis Monasticis, ab illis impuris hominibus, miserè decipiuntur: stultæ & imprudentes mulierculæ, in Papistarum antris, Claustris & Synagogis hodiè delitescentes. Epiphanius similiter, hæc habet verba grauiā, ponderosa, & nunquam

obliuiscenda, scilicet: *Obsignata nunc sunt promptuaria, & impletum est tempus, & certamen perfectum est, & euacuatum est stadium, & corona data sunt, & qui decertarunt, quiescunt, & qui in stadio victi sunt, eiekti sunt: & omnia palam consummata sunt, post factum hinc decessum. Quam antè adhuc sunt omnes in certamine, etià post casum est resurrectio, adhuc spes, adhuc medela, adhuc confessio, etiamsi non perfectissima, attamen aliorum salus non est desperata, Epiphan. contr. Hæresi. lib. 2. Tom. 1.*

Papa contra.
dicit Epiphan.

Ex hoc loco contra Papam sic concludo: Epiphanius dicit, omnia esse consummata, post factum hinc decessum: Papa dicit, omnia non esse consummata, post factum hinc decessum, sed opus esse nescio quo mentito Purgatorio, (hæc contradicentia sunt) aut itaque fallitur Epiphanius, aut fallitur Papa, qui errare, scilicet, non potest.

Et de diuite illo helluone, apud Lucam, (de quo modò diximus) opem ab Abrahamo incassum petente post mortem, sic pronunciat Augustinus: *O infelix homo, quando vivebas, tunc erat tempus operandi, modò iam in nocte es, in qua nemo possit operari*, August. in Ioan. cap. 9. Tales infelices homines sunt illi, qui à D. Papa, in suo Purgatorio adhuc hodiè detinentur miserrimè.

Rursus

CAPVT QVINTVM

Rursus, ex nobili illo Dei Martyre Cypriano, accipitote quæso fratres locum alterum: *Quando hinc excessum est, Demetriane, nullus penitentia locus, nullus iam satisfactionis effectus. Hic vita aut amittitur, aut tenetur, hic salutis æternæ fructu fidei, & cultu Dei prouidetur,* Cyprian. contra Demetr. Vnde sic colligo: Cypr. dicit, post factum hinc decessum, nullum esse satisfactionis effectum: Papa dicit, post factum hinc decessum esse aliquem satisfactionis effectum. Hæc similiter cōtradicientia sunt, (quæ acerrimè inter se pugnant, neque vniquā simul vera & falsa esse possunt) vt nōrunt Dialectici: itaque concludo, aut Cyprianus fallitur, aut Dominus Deus noster Papa fallitur, qui (vt Parasiti eius Gnathones mentiantur) errare & falli non potest. Aut hoc modo colligamus, si placet audire: in hac vita, salutis æternæ prouidetur, Purgatorienses non sunt in hac vita; ergo in Purgatorio salutis æternæ non prouidetur.

Papa contradicit Cyprian.

Hos patres, à Romanensium partibus non stare, vos videtis, quamuis illi, omnes suos esse, & non nostros, apud homines imperitos & credules, sæpius clamitent & vociferentur. Quodcumque hi lepidi homines dixerint, profectò non desiderarem testimonia magis perspicua contra Papatum, quàm quæ ex ve-

Veteres patres cōtra Papistas

CAPVT QVINTVM

terum Patrum veris & genuinis libris proferri à nobis possunt.

Sed illos relinquamus loquaces, garrulos, & impudentes homines, qui curari difficulter possunt. *Nam oratio, quæ aduersus garrulitatis morbum medicina est, audientium est, garruli verò neminem audiunt, semper loquuntur.* Plutarch. de Garrulitate. Et Augustinus de similibus dicit, nullum fore disceptandi finem, si respondendum esse respondentibus semper existimemus. *Infinitum, ærumnosum, infructuosum,* Augustin. de Ciu. Dei, lib. 2. cap. 1.

Et sic tandem, per Dei gratiam, hæc duo grauissima scandala; Desperationem & Præsumptionem, (ne verè poenitentibus noceant) de via sustulimus: itaque iam progredi, & ascendere tutius poterimus.

Caput sextum.

Adhuc tamen semper vigilandum nobis est fratres. Satan enim non relinquet nos nisi ad tempus. Sic fecit cum Christo Salvatore, sic cum omnibus faciet qui sunt Christi. *Militia est vita hominis super terram,* Iob. 7. Semper certandum, semper contra tentationes emergentes & rebellantes pugnandum est. Vult enim Satan subdolanus, nostrum
cursum

cursum sæpiùs retardare & impedire, quem-
admodum olim, *Cum Atalanta virgine regia* Metam. li. 10
prole fecit Hippomenes, nisi sedulò, & totis vi-
ribus, diligenter caueamus. Itaque, quod
monet Pater Hieronymus, prudenter est ob-
seruandum. *Nolo* (inquit) *sinas cogitationem*
crescere, nihil in te Babylonium, nihil confusionis
adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: ne-
quitia (ne zizania crescant) elidatur in semine,
Hierom. de virginitate seruanda, ad Eustoch.
Hoc consilium sequendum nobis est: si enim
malæ & corruptæ affectiones, per malam cõ-
suetudinem vertantur in habitus, tunc diffi-
culter auelli & extirpari possunt. *Impius enim,*
cum in profundum venerit peccatorum, contem-
nit, Prou. 18. 3. Talis enim peccator, seipsum
auide in operationem omnis generis immundi-
siae precipitat, sicut Gentes, qui verum Deum
non cognouerunt: nos verò, non ita didicimus
Christum, Ephes. 4.

Diabolus aduersarius vetus est, & hostis an-
tiquus, cum quo praelium gerimus: omnia iam
genera tentandi, & artes & insidias deijcendi
ipso usu vetustatis edidicit. Si imparatum inue-
nerit Christi militem, si nudum, si non sollicitum,
ac toto corde vigilantem, circumuenit nescium,
fallit incautum, decipit imperitum. Si quis verò
Dominica precepta custodiens, & fortiter Chri-

Luc. 11.

sto adherens, contra eum steterit, vincatur necesse est, quia Christus quem confitetur, inuictus est, Cyprian. de exhortatione Martyrij, ad Fortunatum. Non vult Satanas eijci, (fratres) nisi à fortiori. Tempus non est differendum, tempus non est procrastinandum: dum tempus habemus, de hac re cogitemus obsecro.

Ouid, de rem.
lib. 1.

*Principijs obsta, serò medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.*

Has Satanæ tentationes expertus est bonus ille pater Augustinus, quas ipse liberè, sed modestè & humiliter confitetur, vt nos exemplo suo, prouidè caueamus. Nam in iuuenili ætate aliquantulum deditus carni, & eius desiderijs, precibus & lachrymis à Domino sæpiùs petiuit, vt veram & solidam poenitentia illi gratiosè concederet. Statim verò, quàm primùm vellet vitam antea actam lubricam emendare, per Satanam multùm tentatus fuit. Itaque verè potuit cum Paulo conqueri, *impediuit nos Satanas*, 1. Thes. 2. 18. Interim, de quodam Antonio Eremita audiens, viro bono & integerrimo, sed illiterato, quod pius fuerit, & castè, & sanctissimè vixerit, in lacrymas irrumpens, sic effatus est. *Quid est quod audio, surgunt indocti, & calum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris ecce volutamur in carne & sanguine: Tu Domine, vsquequo? Quamdiu*

GRAS

cras, & cras? Quare non modo? quare non hac hora finis est turpitudinis vite mea? Ad extremum, victoriam dedit misericors Deus: vocem quandam audiuit iubentem librum suum tollere, id est, Epistolas Paulinas, & legere. Statim, in hæc verba incidit. *Non in commensationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, non in contentione & emulatione, sed induite Dominum nostrum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis, in desiderijs,* Rom. 13. in fine capitis. Hoc Alipio Achatii suo fidissimo ostendit: & sic tandem, per Dei inexhaustam bonitatem, post multos ictus, & varias Satanæ tentationes, verè ad Deum conuersus fuit, Augustin. Confes. li. 8. cap. 12.

Hos Satanæ insultus & tentationes, in ipso poenitentiae limine, & conuersionis nostræ initio, sæpius experiuntur sancti viri Dei: secundum illud quod Siracides verè testatur, *Fili, accedens ad seruitutem Dei, prepara animum tuum ad tentationem,* Syrach. 2. Similiter, Hieronymus pater, postquam Damasum Papam, & Romam superbam & lasciuientem reliquit, & longius in terram sanctam Canaan peregrinaretur, de noua vita & seria poenitentia cogitans, Satanæ tentationes, & bellum hoc spirituale statim expertus est. *Mul-*

CAPVT SEXTVM.

*tum ieiunabat, à strepitu hominum in Ere-
mo
viuebat, sacco corpus induebat, inedia seip-
sum macerabat, lachrymas & gemitus quoti-
diè profunde-
bat: tales tamen fuerunt Satanae
insultus contra eum, vt Hieronymus mente &
cogitatione Romanis interfuit delitijs, & quasi
Romae iam esset, videbatur sibi adesse inter puel-
larum choreas, & lasciuas saltationes. Ora, in-
quit, pallebant ieiunijs, tamen mens desiderijs a-
stuabat in frigido corpore, Hieron. de virgini-
tate seruanda ad Eustochium. Quam ten-
tationem viro sancto magnam & acerbam fu-
isse, & eum multum exercuisse, quis legens
hanc narrationem à seipso tam lugubriter
scriptam dubitare potest?*

Bonus Hilarion quoque, quamuis seorsim
in Eremita viueret, hanc pugnam expertus est.
Itaque iratus sibi, quod Diaboli tentatio-
nes, & carnis rebellantis affectus domare non
potuerit, cum humili Publicano pectus tun-
dens, ego (inquit) *aselle, faciam vt non calci-
tres, nec te hordeo alam sed paleis: fame te con-
ficiam & siti, graui onerabo pondere: per aestus
indagabo & frigora, vt cibum potius quam lasci-
uiam cogites, Hieron. in vita Hilarionis Ere-
mitae, Tom. primo.*

Hanc pugnam spirituales, beatus Paulus
expertus est, quam ipse verbis emphaticis gra-
uissimè

uissimè describit, ad Rom. 7. Ad quem locū (fratres) vos remitto: inter reliqua hæc habet. *Videō aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Itaque exclamat, *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia* (inquit) *Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.*

Ad consolationem nostram hæc scripta sunt, ne animum nostrum despondeamus, si nos similiter tentemur. De qua re sic Beda venerabilis noster. *Constituit tibi ante oculos pugnam suam, ne timeres tuam. Si enim hoc non dixisset beatus Paulus, quando videres concupiscentiam moueri in membris tuis, cui tu non consentire, tamen cū eam moueri videres, forsā de te desperares, & diceres, si ad Deum pertinerem, sic non mouerer. Vide* (inquit) *Apostolum pugnantem, & noli te facere desperantem, Beda ex Augustino, in cap. 7. ad Romanos.*

Datus est his Dei seruis stimulus carnis, angelus Satanæ, qui eos colaphizaret, vt vetus interpres loquitur, 2. Cor. 12, vt suam infirmitatem meliùs agnoscant: & de reuelationibus si contingant, aut alijs Dei donis eminentioribus, non extollentur supra modum, aut nimis gloriantur. Atque profectò, tales tentationes nobis viles esse possunt, si pruden-

terrem consideremus. Nam vt Augustinus dicit, *Non nobis expedit esse sine tentationibus, nec rogemus Deum ne tentemur, sed vt non inducamur in tentationem*, August. in Psal. 63.

Sancti Dei
spiritualem
pugnam ex-
periantur.

Hanc pugnam spiritualem experti sunt Dauid (Propheta regius) Ieremias, Ionas, & patiens Iob Hussita: qui omnes à Satana sæpius grauissimè tentati sunt, tamen à Deo non sunt derelicti. Tandem enim erumpit nobilis fides, & sic per Dei gratiam victoriam præclaram consequuti sunt. Et nisi ego multum fallor, talis est omnium seruorum Dei, in hac fragili vita & lacrymarum valle, status & conditio, vt aut multum aut parum tententur omnes. Videre quæso fratres, quanto perè hi boni patres, verè Dei filii, in carne maceranda & domanda, per multas tentationes laboriosè desudarunt. Et hoc fecerunt, vt hanc quam quærimus veram poenitentiam inuenire, & inuentam tutius retinere possent.

Sed *debitores sumus carni, esto*. Negari hoc non potest: *Multa enim carni debemus, vt illam nutriamus, foueamus, refocillemus, morbidam curemus, vestiamus*: Chrysost. & eius abbreviator Theoph. in 8. ad Rom. & nos hoc carni nostræ concedimus. Non enim placet, vt cum Baalis falsis prophetis, caltris & lanceolis iuxta ritum eorum, secaremus corpora nostra, donec

CAPVT SEXTVM.

neq; perfunderentur sanguine. i. Reg. 18. Quod
Origenistæ olim, & stultè & imprudenter ho-
diè imitantur flagellatores Romanenses sub
Papatu. Hoc pacto quisquis moritur, sui ho-
micida est. Profecto Martyres stulta Philoso-
phia, vt loquitur Hieronym. ad Marcellum,
de obitu Blefillæ.

Et tamen cum Paulo confitemur, si secundū
carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu
facta carnis mortificaueritis, viuetis. Rom. 8. 12
Mortificationem ritè intellectam, homini
Christiano necessariam iudicamus.

Et sanè memorabile est illud, quod de Pla-
tone cognomento Diuino, sed Gentili, refert
Hieronymus. Qui, quod melius Philosophia
posset vacare, elegit Academiam villam ab urbe
procul, non solum desertam, sed & pestilentem,
vt cura & assiduitate morborum, libidinis im-
petua frangeretur, discipuliq; sui, nullam aliam
sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas di-
scerent. Hieron. contra hæreses Iouiniani. Et
nobis (fratres) similiter, honestis & licitis me-
diis, scilicet orationibus, ieiuniis & vigiliis,
mortificanda est hæc carnis nostræ ferocitas,
vt nos melius seruiamus Iehouæ.

Quod ad Romanenses attinet, rigidam &
austeram vitam præ se ferentes & profitentes,
Médacium loquuntur in hyprocrisi. i. Tim. 4. 2.

Platonis
Academia.

Papistæ sunt
Manichæi.

Sacerdotum suorum impurum cælibatum defendunt, & tamen ex Papæ dispensationibus concubinas alunt & meretrices. Ieiuniū commendant, sed quid sit verū, aut ignorant, aut dissimulant. Illud enim cum *Manichæis hereticis in ciborum delectu* perperam collocant, de quibus Augustinus loquitur: qui in corpore egregiè macerando, omnium generum exquisitis bellariis, vsque ad foetidos ructus, & abdominis monstruosam distensionē, utebantur, & tamen à sanctitatis suæ regula se non discedere opinabantur. Orthodoxos verò paululum *carnis & vini, quantum refectioni corporis sufficiat, sobriè sumentes, certo supplicio ab illis præparari & condemnari*, Augustinus testatur de moribus Manichæorum scribens, quos nouerat nemo melius.

Iuuenal.
Satyr. 2.

„ *Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.*

Tale ieiunium, non tam ieiunium appellandum est, quàm *crapula, & satens, & molesta digestio*, quemadmodum habet Hieron. loco antea citato contra Iouinianum, Epist. sexta. Nos verò qui per Dei gratiam nouimus omnes cibos, per verbum Dei, & *orationem esse sanctificatos, caueamus diligenter oportet*, ne hac libertate nostra Christiana malè abutamur. Satan subdolus, Adamum & Euam primos parentes nostros *per gulam*, in omnium nostrorum

CAPVT SEXTVM.

strorum detrimentum miserè decepit : per quam nos omnes eius posteros in perditionem præcipitasset, nisi Deus misericors benedictum semen interposuisset. Quod cum omnibus nobis qui ab illis prognati sumus, sine dubio, tentando conabitur facere, nisi sedulò & diligenter vigilemus : expertus hoc loquor, itaq; totis viribus caute vos obtestor.

Potus vini, carnisq; saturitas, seminarium libidinis est, unde & Comicus sine Cerere & Libero, friget Venus : Hieronym. contra Iovinianum, lib. 1. cap. 39. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim ipse reprobus efficiar,* quemadmodum loquitur vetus interpres, 1. Cor. 9. 29. Pauli hoc exemplum nō est à nobis sicco pede prætereundū, si per veram poenitentiam proficere voluerimus.

In hoc itaque tertio gradu ascendendo, tota Panoplia Dei Dei armatura à capite ad calcē sumēda nobis est, vt ab iis & similibus Satanæ infidiis, siue corporeis, siue spiritualibus nos ipsos muniamus, & strenuè defendamus. Si in caput ictus intendat, *habemus spem galeam salutis nostræ.* Si in pectus & cor, *loricam habemus iustitiæ.* Si lumbos nostros petat, in quibus robur & firmamentum hominis consistit, *veritatis cingulum* nos muniat & defendat. Si calcaneo in-

fidiabitur, quod facturum eum Deus ab initio
 prædixerit, Gen. 3. 15. *sint pedes nostri calceati*
in preparationem Euangelij pacis. Beati pacifici
 quoniam ipsi filii Dei vocabuntur, Math. 5. 9.
non pacidici, sed pacifici: vt Bernard. benè no-
 tauit de persequutione sustinenda, cap. 31. Sin
 adhuc ad perdendum nos malitiosè pro-
 grediatur, scutum fidei ante omnia sumen-
 dum, cuius ope & adminiculo possimus om-
 nia tela nequissimi ignita & igniuora extin-
 guere, & quasi deuorare. Porro, gladium assu-
 mendum quo ipsum Satanā similiter, solidè
 & totis viribus percutere, & quasi læthaliter
 vulnerare valeamus, sed gladium spiritus non
 carnis, quod est verbum Dei, Eph. 6. Hoc gla-
 dio spiritus *fugauit Christus Satanam:* hoc
 quasi malleo contunduntur omnes hæretici,
 & hostes Ecclesiæ Dei.

Sed cauendum nobis diligenter, vt sicut
docti Scribae & intelligentes, ex veteri & nouo,
 depromamus ea quæ ad rem pertinent, & sa-
 cras scripturas verè, integrè, & solidè profera-
 mus. Diabolus enim Scripturas adfert, sed
 manicas, curtatas, mutilatas, & *circumcissas,* vt
 de hæretico Marcione (mure Pontico) testa-
 tur Tertullianus. Et Chrysostomus ira perci-
 tus, sic diabolum alloquitur: *O diabo, quòd fi-
 lius manibus Dei portetur legisti, & quia super*
Aspidem

CAPVT SEXTVM.

Aspidem & Basiliscum calcat, non legisti: hæc namque posteriora verba, quoniam contra eum facerent, omisit Satan subdolos, Thomas Aquinas, hunc locum citat in sua catena.

Origines Alexandrinus habet similiter hæc verba: *Scriptū est, dicit diabolus, legit diabolus scripturas, non ut ipse ex lectione sanctorum, melior fieret, sed ut simplicitate eos qui sunt amici literæ interficiat. Sic legit Scripturas Marcion, ut diabolus: sic Basilides, sic Valentinus, ut cum diabolo dicant Saluatori, scriptū est.* Origen. in Lucam, Hom. 31. Itaque hoc gladio scripturarum nobis scienter & appositè vtendum est, si vincere & præualere voluerimus. Est verò hæc Pauli narratio, de armatura Dei (vt videtis) tota castrensis & militaris, & à bello terrestri, & militum armis mutuata ad nostrū captum à rebus notis introducta, vt per hanc continuam Metaphoram pugnae & armorum cognoscamus melius, quomodo nobis contra tam insignem & potentem aduersarium pugnare & laborare valeamus. *Cataphraëti enim milites, vt ex Vegetio de re militari accepimus, hoc modo apud veteres Romanos (Mundi Dominos) armati, primam belli aciem & frontem sustinuerunt, & contra aduersarios quosunque, strenuè & foeliciter sese defenderunt.*

CAPVT SEXTVM

Gladius hic Paulinus, ni fallor, alio nomine Machæra dicitur, id est, gladius grandis, latus, & biceps, ex vtraque parte acutus, statim secans & penetrans læthaliter, scilicet verbum Dei potens & præualens, de quo modò locuti sumus. Itaque ad Hebræos quarto, sic scribitur: *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.*

Hoc modo plenè armati, si in hanc arenā, si in hanc Monomachiam contra Satanam descendamus, non est nobis dubium quin, ut *paruus David magnum Goliath* prostravit, sic nos, his lapidibus ex torrente verbi Dei assumptis, gloriosam victoriam consequamur, & domum reportemus. *Quamuis enim aduersarius noster Diabolus, tanquam Leorugiens circuit, querens quem deuoret*, 1. Pet. 5. 8. tamen si sobrij fuerimus & vigilantes, non est verendum, quin hoc modo armati & instructi, in fugam eum facilis conuertamus. *Resistite diabolo, & fugiet à vobis*, Iac. 4. 7.

Neque sancto lobo Hussitæ, viro patienti, nec filijs aut filiabus, neque domibus & ædificijs, neque gregum armentis potuit ille nocere, sine voluntate & venia Iehouæ. Hoc
similiter

CAPVT SEXTVM.

similiter de *Gadarenis*, hominibus impuris, & eorum porcis spurcissimis in lacu suffocatis, pronunciare poterimus, non potuisse diabolum in illos sæuire vel intrare, antequam ab illo Numine Diuino veniam impetrauerint, Matth. 8.

Quamuis enim *Satanas*, Magnam iram in Dei sanctos exerceat, sciens quod breue tempus iā habeat, Reuel. 12. vers. 12. tamen alligatus est ne faciat quantum potest, ne faciat quantum vult: tamen, tantum tentare sinitur, quantum expedit proficientibus, Augustin. in Psal. 63.

Igitur strenuè, in omne euentum quod accidere potest, hac Dei tota armatura & Pannoplia nos muniamus: & iuuante Domino Deo nostro, Deo exercituum, qui in hunc mundum venit, ut dissoluat opera Diaboli, 1. Ioan. 3. 8. triumphabimus, & ad bonum & optabilem exitum, rem nostrā perducemus. Indurandus est hic animus noster, & à blandimentis voluptatum, procul abstrahendus. Hannibalem enim ducem fortissimum, niuibus & Alpibus virum indomitum, una hyemali cessatione, eneruarunt fomenta Campania, armis Hannibal vicit, vitijs victus est. Seneca Epist. lib. 7. Ep. 51. Itaque cauendum, ne torpescamus, ne inertes, ne desidiosus simus, ne hæreticis Messalianis, laborem omnem fugi-

CAPVT SEXTVM.

entibus similes simus, de quibus Theodoretus loquitur, Histor. suæ Eccles. lib. 4.

Transseundum est mare huius mundi impigrè, vt habet Ambrosius: *Vix transitur à vigilantibus. Si quis autem dormierit transire non poterit, sed demergitur vt Ægyptius, cuius & anima & corpus interijt. Equum enim & ascensorem proiecit in mare, qui non sequebatur legem, sed persequebatur*, Ambros. in Psal. 118.

Semper boni aliquid operis faciamus, vt nos benè occupatos diabolus inueniat: *Non enim facile à tentatore capitur, qui bono & honesto vacat exercitio*, Hieron. ad Rusticū Monachum: quemadmodū habet Petrus Lombardus, lib. 4. Distinct. 1. Triplici autem de causa. Et, vt benè notat Bernard. *In otio cauendum est otium. Fugienda est, inquit, otiositas, mater nugarum, nouerca virtutum*, Bern. de Considerat. lib. secundo.

Ouid. de Rē.
lib. 1.

“*Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,*

“*Contemptæq; iacent, & sine luce faces.*

Profectò delicatus est miles, qui putet se posse absque pugna vincere, absque certamine triumphare, Chrysost. de Martyr. serm. 2. Tom. 3.

Considerate mecum obsecro fratres, apud Olympum in rebus ludicris, scilicet in corporis exercitatione, sine sudore, sine acri certamine nemo lauream, nemo victoriam do-

mum

CAPVT SEXTVM.

mum reportabat.

"Salmacida spolia sine sanguine & sudore.

M. Cicero,

Ita enim in illos iuuenes animos gerentes

ex Ennio.

muliebres, ex veteri Poeta Ennio lepidè ioca-

tur Orator Romanus: *Nulla trophæa, fratres,*

sine sanguine: itaque quare hic otiosi stamus?

„Vt ingulcent homines, surgunt de nocte latrones,

Horat. Epist.

„Vt te ipsum serues non expergisceris?

lib. 1.

Omnis qui in Agone cōtēdit, ab omnibus se

abstinet, & ille quidem, *ut corruptibile coronā*

accipiat (alludit Paulus ad illa Græca certami-

na Olympica) *nos autem ut coronam incorruptā*

possideamus, 1. Cor. 9. Certemus & nos simi-

liter, contendamus, benè viuamus, & benè

moriamur. *Non potest male mori, qui benè vi-*

xerit: & vix benè moritur, qui antea malè vi-

xerit, ut Augustinus testatur, lib. 2. de doctri-

na Christiana.

Quis armatus ab ipso Deo, & hoc pacto

ad bellum hoc spirituale instructus, & desu-

per adiutus in cubilibus suis quasi in Cauer-

nis, cum *crocitantibus Ranis* in palude, cum

Ranæ croci-

testudinibus desidiosus delitesceret, & non

tantes.

potius prodiret strenuè pugnando, conten-

dendo, manibus pedibusq; obnixè laboran-

do, pro corona illa coelesti, id est, pro adep-

tionē regnī Coelorum? Rursus, quæso vos

fratres in Domino Iesu, ne differamus in

CAPVT SEPTIMVM.

craftinum.

Fronte capillata, post est Occasio calua.

Caput septimum.

Tria hic
meditanda:

Vitæ nouitatem, nouam creaturam, seu nouum hominem, tertium veræ poenitentiae gradum & ascensum, antea fecimus: quæ, ut eo melius ascendamus, meditanda nobis sunt (inter alia) præcipuè hæc quæ sequuntur tria: quæ in hac pugna & certamine, contra omnes mundi, carnis & Diaboli tentationes, multum per Dei gratiam nos iuuare & consolari poterunt.

Primum est, Deum de coelo videre nos, an segniter pugnemus annon. Vbicunque enim latitamus, siue in vertice montis Carmeli, siue in mari, siue in Inferno, illum nos aspicere, Ainos, 9. De cuius omnipræsentia regius Propheta David multa egregiè dicta habet, Psal. 139. ad quæ vos (fratres) remitto vt ibi plenius legatis.

Jonas Columba à facie Domini, alis suis fucatis & quasi fictitijs, cum Dadali Icaro inconsideratiùs volando fugit, & quasi auolat & cum Icaro malè profecit. Dominus enim vidit eum, & misit in mare lictorem & satellitem post eum, ventum scilicet magnum & validum

CAPVT SEPTIMUM.

validum, ita vt omnes nautæ eius causa periclitarentur.

Observabant Christum Scribæ & Pharisei, si in Sabbato curaret, ut inuenirent quo accusarent eum, ipse verò sciebat cogitationes eorū. Luc. 6. 7. 8. Vidit Iesus bonum illum Nathaniëlem verè Israelitam sub ficu, Ioan. 1. 50. Facta nostra intueretur, meditationes nostras, & intimas cordis cogitationes: & vt Ioānes de eo testatur: *Noverat ei opus ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine,* Ioan. 2. 25. Et quamvis prauum sit cor hominis & inscrutabile, & nemo cognoscat illud, tamen ego Dominus noui, scrutans cor & probans renes, qui do unicuiq; iuxta viam suam, & iuxta fructum adinventionum suarum Ier. 17. 10. Omnia esse nuda & aperta oculis eius ad quem nobis est sermo, Heb. 1. 13.

Hanc de Deo opinionem, gentes saniores & prudentiores confitentur. *Quid enim prodest ab homine aliquid secretum? Nihil Deo clausum est; interest animis nostris, & cogitationibus medijs interuenit,* Sen. Epist. lib. 12. Ep. 84. Quis itaq; præsentem, & videntem, & contemplante Domino Deo suo, non laboraret & dimicaret fortiter?

Secundò, in hac pugna & certamine considerandum est, Deum Patrem nostrum coe-

lestem à nostris partibus esse, & in Eremito huius mundi, ante ingressum in spiritualem Canaan iuuare nos filios suos, pugnare pro nobis & consolari nos: quemadmodum pro *Iosua & Israelitis pollicitus est & fecit, Ios. 23. 10. Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum, Psal. 44. 3. 4.*

Pro Dauide seruo suo pugnabat: *Qui docet (inquit) manus meas ad praelium, & posuit ut arcum arcum brachia mea, Psal. 18. 57. Dominus adiutor meus & redemptor meus, Psalm. 19. Adiutor in bonis, redemptor à malis, August. in illum Psa. Cooperabatur Dominus cum omnibus Apostolis suis, Marc. 16. 20. Aliter, cum oues suas in turbulentum hunc mundum misisset, quomodo inter tot lupos rapaces ad vnā horam stare potuissent? Et Deus noster, qui est exercituum Deus iuuabit nos, & pugnabit foeliciter pro nobis contra omnes inimicos nostros, tam spirituales quàm terrestres.*

Pro Imperatore *Honorio* pugnabat de cœlis, quam victoriam versibus suis celebrat poeta Claudianus. Pro bono *Constantino* contra Tyrannum Licinnium pugnabat, Euseb. in vita Constantini. Pro Christianis alio tempore contra Apostatam Iulianum, Christianorum infestum aduersarium pugnabat: qui spi-

spiculo confossus, & sui vulneris sanguinē in
aërem spargens, exclamauit: *Vicisti Galilee,*
& sic blasphemans & desperabundus foetidam
animam exhalauit, Theodoret. lib. 3. Eccle-
siasticæ Historiæ.

Pro *Theodosio* contra Tyrannum Euge-
nium pugnabat: de cuius nobili victoria sic
scribit Augustinus: *Milites nobis qui ade-
rant retulerunt, extorta sibi esse de manibus, qua-
cunque iaculabantur: cum à Theodosij partibus
in aduersarios vehemens ventus iret, & non so-
lùm quacunque in eos iaciebantur concitatissimè
raperet, verum etiam ipsorum tela in eorum cor-
pora retorqueret.* Vndè & poeta Claudianus,
quamuis à Christiano nomine alienus, in e-
ius tamen laudes hoc modo cecinit:

“O nimium dilecte Deo, cui fudit ab astris Claudianus

“Se Iouis armatus, vehemens tibi militat a- Poeta.
ther,

“Et coniurati veniunt ad classica venti.

Augustinus hæc habet de Ciuit. Dei, lib. 5.
ca. 26. Pro *Antonino* similiter pugnabat Deus:
*Fulmen de cælo contra hostium machinamentū
extorsit: suis amicis pluuia impetrata, cum antea
siti & aqua inopia multum laborarent.* Ex *Iulio*
Capitolino in vita M. Antonini Philosophi
& Imperatoris.

Et pro Elizabetha Angliæ Regina nostra

CAPVT SEPTIMVM.

serenissima, contra Hispanos superbos, gloriosè & fœliciter sæpiùs pugnauit & fugauit: præsertim Anno à verbo incarnato, 1588.

Gladius Domini & Gedeonis fuit contra illos, Iudic. 7. 20. Multi gazas regis Philippi infinitas, & nauium præparationem illam admirandam, & (vt gloriabantur) inuincibilem multùm verebantur: sed per Dei omnipotentem dexteram liberati sumus.

Itaque nisi velimus esse cum nouem illis leprosis mundatis omnium ingratißimi, cum Dauide cantare & exaltare vocem debemus: *qui percussit reges magnos, quoniam in æternum misericordia eius: & occidit reges fortes quoniam in æternum misericordia eius: Sehon regē Amorrhæorum, quoniam in æternum misericordia eius: & Og regē Basan, quoniam in æternum misericordia eius. Confitemini Deo cæli, quoniam in æternum misericordia eius: Confitemini Domino Dominorum, quoniam in æternum misericordia eius*, Psal. 136.

2. Reg. 16.

Hoc Dei filios multùm consolari potest, si oculos nostros Deus aperire voluerit, vt cum Propheta *Elizeo* contemplemur Deum nostrum opitulatorem adesse, & multò plures pugnare pro nobis, quàm cum superbis aduersarijs nostris.

Tertio loco, in hac nostra pugna & certamine

CAPVT SEPTIMVM.

mine contra Satane tentationes meditandum nobis est, Iesum Christum in summa *Ma-iestate & gloria cum omnibus Angelis suis*, venturum in nubibus ad iudicandum viuos & mortuos, Mat. 24. 30. & *separaturum triticū à paleis*, Luc. 3. 17. & *oues ab hædis*, Mat. 25. 32. & totum hunc malum & immundum mundum iudicaturum breui. *Ecce, Iudex ante ianuam adest*, Iacob. 5. 9. *Deus enim paratus est iudicare viuos & mortuos*, 1. Pet. 4. 5. *Et fines saculi Pauli ætate appropinquabant*, vt ipse fatetur 1. Cor. 10. 11. Et hoc facturum non per diluuium aquæ vt olim in veteri mundo, sed iam nouissimè per diluuium ignis: totus enim hic mundus conflagrabit.

Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet nos esse, fratres charissimi, in pietatibus & sanctis conuersationibus, vt loquitur vetus Interpres: expectantes & properantes in aduentum eius, per quem coeli ardentes soluentur, & Elementa ardore ignis contabescunt, 2. Pet. 3.

Breui enim omnis caro illud impletum videbit, quod Daniel Propheta prædixit: *Sus-* Dan. 2. 44. *citabit Deus cæli regnum quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur. Commineuet autem & consumet vniuersa hæc regna, & ipsum stabit in æternum.*

Itaque vigilemus fratres, & in aduentū Domini nos præparemus, quia vitę finis nobis est incognitus, & in nostram vtilitatem ignotus, vt nos vigilemus. *Ideo enim latet ultimus dies, vt obseruentur omnes*, Augustin. de disciplina Christianæ.

Seruus malus & improbus hoc non cōsiderat, de hac re non est sollicitus, sed dicit apud seipsum, *Dominus meus differt aduentum suū, itaque conseruos suos contundit, ferit, percutit, & malè tractat. Veniet Dominus serui illius, in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum*, partemq; eius cum infidelibus ponet, illic erit fletus, & stridor dentium, Mat. 24. 51. Itaque nobis strenuè certandum est, *Dominus enim propè est*, Phil. 4. ver. 4. & 5.

De Hieronymo patre illud sæpius in ore habemus, solitum eum dicere, *siue comedo, siue bibo, siue aliud quicquam ago, semper in auribus meis tuba terribilis hoc sonare mihi videtur, surgite mortui, venite ad iudicium*. Simus nos, quęso fratres, vigilanti huic patri Hieronymo similes, vt & nos parati inueniamur. Tunc enim nemo alius accusator quàm propria conscientia statuetur, propria facta, qua gesta sunt forma, auctori cuiuslibet instabunt, fornicatio, furtum, luxuria, cum loco, persona, tempore, & modis omnibus, Basil. in Psa. 48. Beatus est ille seruus quem

CAPVT SEPTIMVM.

quem quum veniret Dominus, inueniret benè facientem, Mat. 24. 46.

Cum itaque ex sacris literis hoc certò didicimus, venturum hunc Iesum Christum, mūdum hunc malum & delirantē iudicaturū breui, & malis impoenitentibus dicturum, discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius, Math. 25. quæso vos fratres, & in Domino Iesu obtestor *Saluamini à generatione ista praua*, vt Petrus hortatur, Act. 3. 40. Obsecro vos, vt simus in hanc rem intentiores & paratiores, quam hucusque fuerimus.

Lais ciuitas magna fuit, sed secundum consuetudinem Sidoniorum populus securus, & sine ullo timore viuens: veniunt pauci ex tribu Dan in eam, & percusserunt eos in ore gladij, urbemq; eorum incendio tradiderunt. Iudic. 18. Itaque illorum exemplo caueamus obsecro: *Nemo celerius opprimitur, quam qui nihil timet, & frequentissimum calamitatis initium est securitas,* Velleius Patercul. hist. lib. 2.

Videte itaque fratres, *quomodo cautè ambuleris*, non quasi insipientes, sed vt sapientes redimentes tempus, quoniam dies mali sunt, Eph. 5. Multi sunt hodiè tales insipientes homines, profectò parùm cautè ambulantes. Et si tunc dies mali, nunc certè sunt pessimi.

Horat.

*Atas parentum peior aus tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.*

Inuentus est (inquit Salomon) in ciuitate parua homo pauper & prudens, qui illam per sapientiam suam, ab inimicis vallantibus eam liberauit: & tamen nullus paupertatis eius est recordatus, Ecclesiastes 9. Talia sunt hæc nostra tempora, & periculosa sanè, 2. Tim 3. Eodem precio aurum quo argentum & ferrum, eodem margarita quo silex, eodem fontes quo torrentes, Gregor. Nazianz. in Episcopos malos.

Omnis caro (vt in veteri mundo ante diluuium) corrumpit viam suam, Gen. 6. Timor Domini nunc simplicitas reputatur ne dicam fatuitas, Bernard de Confid. li. 4. Si vnquam nunc domus, & eius Oeconomia diuisa est: Pater in filium, filius in patrem suum: mater in filiam, & filia in matrem: socrus in nurum suam, & nurus in socrum suam, Luc. 12. 53.

Ouid. 1. Met.

*Vinitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti,
Lurida terribiles miscent Aconita nouercae
Filius ante diem patrios inquirat in annos,
Victa jacer pietas.*

Et quod ad nos attinet qui in nobili hoc
Mini-

CAVYT SEPTIMVM.

Ministerii opere per Dei gratiam occupati sumus, Deus bone, quomodo ab hoc ingrato mundo tractamur? Blasphemamur, & tamen obsecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, 1. Cor. 4. In multis vigiliis & laboribus sumus, in magna egestate plurimi: cum interim mali & pessimi homines, omnium rerum magna copia & abundantia luxurient. Nos vero pauperes si fontem, vel hortulum, vel exiguam auram, vel umbrosum quoddam nemusculum possideamus, illud protinus delicias, & luxum interpretantur: vt verè olim Nazianzen, dixit in Monachos hypocritas.

Dente timetur aper, defendunt cornua Ceraum, Imbelles damæ, quid nisi præda sumus?

Martial. Epig.
lib. 13.

Tales imbelles damæ nos sumus, ante persecutores nostros fugimus, non belligeramus cum Core, Dathan, & Abiran, non tumultuamur, non resistimus, & tamen nos deuorant & deglutiunt auari & mundani homines. Vix enim nunc dierum inuenias plures Constantinos (Donantes) aut nobilissimas & hæroicas Elisabethas (Defendentes) aut Mecænes beneuolos & liberales promptè succurrentes.

Nunc fides multis *Natat in labijs*, cum in corde aut nulla sit, aut vehementer langueat, Cyprian. de duplici Martyrio ad Fortunatū.

CAPVT SEPTIMVM.

Et vt Iupiter apud Homerum Agamemnonem belli Graiorum ducem alloquitur, *non oportere Imperatorem solidam dormire noctem, sic ego senex nunc dico: non oportere, qui ad reipub. vel Ecclesiæ gubernacula sedent, spectatores otiosos, & in hac omnium rerum magna perturbatione sternutare & somnolentos esse, sed excubandum & vigilandū potius, propter inimicos nostros vndique grassantes (præcipuè nouos istos Iesuitas, Papæ creaturas, de fumo putei infernalis in terram hanc nostram Anglicanam exeuntes, & eam perturbantes, verè Locustas, patriæ proditores pessimos) & propter inimicos alios terrestres quoscunq; inimicos spirituales in coelestibus & supra nos.*

Rogatus quondam nobilis Epaminondas quare vigilare solitus sit: respōdet, *vt Thebani mei securius dormire possint.* Hoc omnes magistratus, sed nos præcipuè qui Dei Ministri sumus facere debemus, *quia speculatores sumus, Ezec. 3. 17.*

Metellus Romanus, homo callidus, furiosus, & turbidus, qui à Pompei partibus olim stabat, ad rempub. Romanam euertendam (patriam suam charissimam) adhuc vivit, paratus suo Fulmine nobis similiter nocere, si quomodocunq; præualere possit. *Non est*

CAPVT SEPTIMVM.

est igitur otij tempus, neque rusticationis (vt Cato ap. Plutarch. to prudens prudenter olim monuit) sed huic & illi similibus omnia turbare cupientibus resistendū esse, aut pro libertate patriæ oppetendum.

Optarem ego similiter Reipub. & Ecclesiæ nostræ causa, decem tales Catones, aut, quod Agamemnon contra Troianos olim precabatur, decem Nestores Homericos, aut multo plures qui vt illi prudenter & cautè, & strenuè pro patria sua, sic nos Christiani milites (Panoplia Christianis digna) diabolo aduersario nostro spirituali, & eius formidolosis tentationibus & ignitis iaculis vellemus fortiter, viriliter, & animosè resistere. Multis plagis & verberibus profectò sumus dignissimi, si toties admoniti, non benè & in tempore caueamus. Atque ego cum Oratore Romano miror, *quorum facta nos imitatur, eorū exitus non perhorrescere, quemadmodum in Antonium loquitur, Phil. 2.*

Cicer. in Antonium.

Hæc vitæ nostræ prioris emendatio, res tam dura & difficilis (quemadmodum iam explicuimus) & quam tertium huius scalæ gradum fecimus, summè profectò est laudanda, & ab omnibus qui salutem æternam cupiunt & exoptant, maximè sequenda: tamē adhuc restat aliquid, restat scilicet spes, nobilis inquā spes, veneranda spes, *salutis nostra galea, 1. Thess. 5.*

fidei æmula & soror coniunctissima, vt possimus omni ex parte securi ad foelicitatis metam & culmen peruenire.

1.Sam.14.

Itaque adhuc fratres paululum ascendite obsecro, & non erit (volente Deo) cur vos hac in causa sollicitem & in posterum exorem amplius. Mementote inter reliqua labores patrum, labores Dauidis, labores Prophetarum & inter reliquos bonos & pios homines, quàm periculosè bonus ille *Jonathan Dauidis boni bonus & fidus Achates*, eminentes petras & scopulos in modum dentium præruptos & acuminatos manibus pedibusque reptans, vnico seruulo comitatus transferit tamen intrepidè, & contra Philistæos Hebræorum hostes formidabiles per Dei gratiam gloriose præualuerit.

Eph.6.

Vnicus huius scalæ gradus iam restat, non præruptus, non periculosus, (vt fuit gradus tertius) sed facillimus & dulcissimus. Nam ad bonam, salutarem, & optabilem spem, fidei sororem, *salutis galeam* iam deuentum est.

Itaque (fratres) mouete pedes vestros adhuc obsecro, vt ipsam metam attingatis, vt brauium, vt coronam, vt victoriam, post multas Satanæ tentationes, post multos & periculosos exantlatos labores cum bono *Jonathan*, cum Iobo patientissimo, cum Dauide sancto, cum

CAPVT OCTAVVM.

cum Apostolo Gentium Paulo, & omnibus bonis Dei Sanctis, tandem quietè & placidè consequamur.

Caput octauum.

Quartus & supremus gradus huius scalæ, ^{Spes miseri-} qui ad veræ poenitentię culmen nos de- ^{cordię Christi} ducit est spes misericordiæ coelestis, *quæ non confundit*, Rom. 5. vers. 5.

Atque hîc diligenter nobis cauendum est, ne in ascendendo ordinem quem antea posuimus, malè peruertamus. Qui enim incipit à spe misericordiæ Dei, ante veram contritionem (à vera fide dimanantem) & antequam peccata sua humiliter Deo confessus fuerit, & mores suos corruptos mutauerit, nimis ille præcipitat & periculosè festinat, seipsum egregiè decipiens: & nisi ordinem hunc perturbatum citiùs mutauerit saluus & incolumis esse non poterit. Itaque in scandendo & ascendendo ordinem quæso (fratres) seruemus, & ordine progrediamur. De hac nobili spe, David Propheta dicit: *In te sperauerunt patres nostri, sperauerunt & liberaisti eos: ad te clamauerunt, salui facti sunt, in te sperauerunt, & non sunt confusi*, Psal. 22. 4. 5. Hæc Prophetiæ verba meditatione nostra sunt dignissima.

Paulinus in
vita Ambros.

Hac spe bonus & pius Ambrosius erectus
& confirmatus fuit: cum enim moreretur,
hæc suauissima verba habuisse dicitur. *Non sic
vixi vt diutius me viuere pudeat, nec ego mori
timeo, quia bonum habemus Dominũ.* Hac spe
se sustentauit Protomartyr Dei Stephanus:
in manus Domini commendat spiritum suum,
pro aduersarijs eum lapidantibus comprecatur,
& placidè & quietè in Domino obdormiuit, Act. 7. 60. Hac spe seipsum sustentat
Dei Martyr Sixtus, qui quum Laurentium
Diaconum suum moerere videret, (quia eiusdem Martyrij cum illo in eodem instanti
non fuerit particeps) sic eum consolatus est.
Noli morere, inquit, *post triduum me sequeris.*
*Q. consolatio inquit Augustinus! Non ait, noli
morere, desinet persecutio & saluus eris: sed noli
morere, quò ego precedo tu sequeris, nec cõsequen-
tio differetur: triduum medium erit & mecum
eris.* Accepit oraculum, peruenit ad triumphum
August. in Euang. Ioan. Tract. 27.

Martyres 40.
sub Dioclef.

Hac spe sustentant se vno tempore 40. Martyres, vento, frigori, & gelu expositi absque
vestimentis nudi, vitam hanc caducam pro
Iesu deponentes. Quorum verba & oratio, &
mutua in tormentis passioneque consolatio,
per Basilium cognomento magnum descri-
buntur disertissimè, vt à lachrymis vix quis-
quam

CAPVT OCTAVVM

quam se temperare potuerit, (vt ego auguror)
 si ea attentius & consideratiùs legere voluerit.
Pro charitate (inquiunt) *proq̃ fide in Deum, &*
in rota poni, & cruci affigi, & flammis vri, ac
omnibus demùm modis torqueri parati sumus.
Durum profecto frigus, sed dulcis paradisus: as-
stigans glacies, sed per Dei misericordiam dele-
ctabilis requies. Vnam hanc noctem cum aeo
sempiterno commutabimus. Et quando semel
mori nos oportet, ita moriamur, vt viuamus in
eternum: fiat sacrificium hoc nostrum acceptum
coram te, Domine Deus: & velut hostiæ viuē-
tes tibi complacentes, nosmetipsos omnes, hoc sa-
uo & immani gelu & frigore immolamus: & vt
à te, ô Domine, recipiamur in gratiam & vitam
eternam, seriò & ardentè comprecamur, Basil.
Mag. in 40. Martyres.

Pretiosa in conspectu Dei est mors sancto-
rum eius, Psal. 117. Non amisimus eos, sed præ-
misimus: non vult Deus misericors bonos in
eternum perire, mors verò peccatorum pess-
ima, Psal. 33. Hoc est quod dicit Christus: qui
perdiderit animam propter me, & Euangelium,
saluam faciet eam, Marc. 8. 34. Et omnis qui
reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut
patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios,
aut agros propter nomen meum, centuplum
accipiet, & vitam aternā possidebit, Mat. 19. 29

Chrysostr. in
 10. Ioan.

(1) Animaduertite, magna est hæc remuneration, & præmium maximum, centuplū promittit verax Deus, & post hanc mortalem, in sæculo futuro vitam æternam. Patientes igitur estote fratres, & confirmate corda vestra, quoniam aduentus Domini appropinquat: abbreviabuntur hi dies mali propter electos. *Leuate capita vestra, quoniam* (vt dicit ad discipulos suos Redemptor Christus) *appropinquat redemptio vestra*, Luc. 21. 28.

Tibullus.

“ Venit post multos una serena dies.

Serena dies haud dubiè iucundissima, foelicissima & æterna. Hac spe seipsum sustentabat beatus Paulus, qui cū resolutionis suæ tempus iam instare videret, hæc verba habuit: *Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitia, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex non solum autem mihi, sed & ijs omnibus qui diligunt aduentum eius*, 2. Timoth. 4. versib. 6. 7. 8.

Hac itaque spe, *que non confundit*, his sacræ Scripturæ locis, & his Martyrum præclaris exemplis, nos mutuò cōsolemur: & quod vetus Poeta *Pindarus* scribit non est hic o-mittendum, scilicet: *Vtile esse in nocte tempestuosa celeri ex navi, duas anchoras ad eam confirmandam proijcere.* Nox iam tempestuosa, &
maximè

CAPVT OCTAVVM.

maximè inquieta est, & *navicula nostra in pro-*
celloso huius mundi oceano, multis & pericu-
lofis iactatur fluctibus.

Mat. 14.

"Tollimur in cælum curvato gurgite: at idē

Virg. Ænei. 3.

"Subducta in manes imos descendimus vnda.

Non tranquillo nauigamus, (quemadmodum
 olim dixit nobilis Cunctator Fabius) T. Liu.
 decad. 3. lib. 4. Hanc itaque nobilem spem
 apud nos firmiter & strenuè retineamus, hæc
 sit anchora nostra: firmiores, & solidiores, &
 tutiores (etiāsi Vulcanus, nobilis artifex, in
 illis perficiendis multum & laboriosè sudaue-
 rit) habere non poterimus.

Sed antequam hoc caput terminauerimus

Spes & fides
 duæ sorores.

hoc vnum nullo modo nobis omittendum
 iudico, huius nostræ salutaris & nobilis spei,
 (quam tantopere laudamus) sororem germa-
 nam, charissimam & coniunctissimam, esse
 veram & iustificantem fidem, qua cum per-
 petuo coniungi & associari delectetur. Bonus
 David amicum suum fidelissimum *Jonathan*,
 nunquam melius amavit aut diligere potuit.
 Sic afficiuntur, & mutuò se respiciunt, vt ma-
 ritus fidelis & castissima coniux, tanquam
cerua charissima, & gratissimus binulus. Nam
vt iustificamur fide, sic etiam hac nobili spe salui
facti sumus, Rom. 8. 24.

1. Sam. 16.

Prou. 5.

Inter quas duas sorores arctissimas, vultu

Spei & fidei
differentia,

& ore adeò similes, discrimen quærendo dari potest, non omnibus tamen obuium & perspicuum. De quo, fratres, quamuis plurima dici possunt, tamen non habeo ea omnia nunc vobis explicare.

Lombardus ex Augustino aliquid adfert, quod tamen mihi non satisfacit. *Est fides* (inquit) *malarum rerum & bonarum. Est etiam fides & præteritarum rerum, & præsentium, & futurarum. Credimus enim mortem Christi quæ iam præterijt, credimus sessionem quæ nunc est: credimus venturum ad iudicandum quod futurum est. Spes autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum*, Lombard. lib. 3. Dist. 26. Et sicut fides, ex Augustini Enchirid. capite octauo.

Sed hæc inter fidem & spem discrepantia nostro proposito non inseruit. Loquitur enim Augustinus de fide historica, quam dæmones habere possunt: nos verò de fide iustificante, quæ ad electos solummodò pertinet. Porro, hanc inter illas differentiam tandem obseruauimus (fratres) si placet audire.

Fides iustificans obiectum ante oculos Iesum Christum *benedictum SEMEN*, semper habet, omnibus Dei promissis ad salutem æternam pertinentibus certò credit, & ad se applicat. Spes eius soror, certo expectat ea omnia

CAPVT NONVM.

omnia, quaecunque & vehementer est sollicita, vt rem speratam tandem consequatur. Fides prior est, & antecedit, spes soror anxie sequitur, ad manum praeſto est, & quasi ancillatur. Fide incipimus, spe perseueramus. Et si auderem loqui apertius, fides est semen & radix, spes vero est fidei fructus, id est, res inde genita, producta, & deriuata. Vtrum veritatem attigerim annon, *dijudicent Prophetae.* 1. Cor. 14.
Et sine hac vera & iustificante fide praecedente, *Spes omnis nostra* nihil aliud est quam praesumptio, & periculosa temeritas: quod diligenter hoc in loco & notandum est & cauendum. Hanc quaeso inter spem & fidem differentiam, (fratres) in bonam partem accipitote, donec vos meliorem, planiorem & aptiorem habere & inuenire poteritis.

Caput nonum.

PERGAMUS (fratres) quaeso: Si adhuc praeterritorum peccatorum magnitudo, multitudo, & immensitas, per Diaboli malitiam nos conturbent, & moestos, tristes, cogitabundos inter spem & metum fluctuantes fecerit, consolentur & erigant nos haec vel similia selectiora, ex Scripturarum sanctarum Archiuis testimonia & exempla. *Nam quoniam longum est*

Contra dubit.
10. loca conf.

iter per praecepta, sed breue & efficax per exempla: (vt habet doctissimus Seneca, Ep. lib. 1. Ep. 6. igitur quod deinceps dicturi sumus, exemplis magis perspicuum faciemus. Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus, Rom. 5. 4. Ego verò ex infinitis, hæc pauca delibauit.

Plutarch.

Et quemadmodum nobilis Athænarum dux *Thesæus* vehementer inflammatus fuit, auditis Herculis præclarissimè gestis, sic hæc præclarissima, ex Sacrarum literarum thesauro desumpta, ad benè sperandum nos citius & alacrius prouocare & consolari debet, quia gentium exempla & res gestæ cum sacris literis eodem die non sunt comparanda.

In hac acie & frontispicio primum erit poenitentia Dauidis regis quondam adulteri & homicidæ, (vt ne quid dicam grauius) exemplum sanè memorabile & nunquam obliuiscendum. Cui verè poenitenti, dixit Nathã Propheta Domini: *Deus transtulit peccatū tuum non morieris*, 2. Sam. 12. Verberibus ad tempus aliquod paternè nos castigabit, vt cum Dauid fecit: *sed misericordiam suam non auferet à nobis, sicut abstulit à Saul, quem amouit à facie sua*, 2. Sam. cap. 7. Quamuis enim insignes peccatores fuerimus, tamen faciet Deus
mise-

CAPVT NONVM.

misericordiam in millia his qui diligunt, & custodiunt mandata eius, Exod. 20.

Medicus si cessauerit curare desperat, ut inquit Hieron. Paterna vox est, percutiam & ego sanabo, ut habet Bernardus ex Mosis Deut. 32. 39. *Et si percutit Deus, virga non baculo percutit; & cum percusserit, sanat. Non est perinde quod à patre formides, qui etsi quandoq; feriat ut emendet, nunquam tamen ferit ut vindicet, Ber. in Cantic. Ser. 16.*

Sed cum legerimus nauos & lapsus Dauidis, & reliquorum sanctorum Patrum, cauendum nobis est, ne exempla eorum nos ad peccandum similiter prouocent, quia patres ante nos, sic vel sic fecerint. Non enim hæc scripta sunt, ut nos similiter peccemus, sed ut qui stare videntur, videant ne cadant: non enim sumus patribus nostris firmiores. Multi cum Dauide Rege, & cum Petro cadere volunt, sed nolunt cum illis rursus surgere & poenitere. *Non ergo cadendi exemplum propositum nobis est, sed si per infirmitatem ceciderimus ad meliora resurgendi, quod Augustinus bene notauit, in Psal. 51.*

Sanctorum
lapsus.

I. Cor. 10.

Patres itaque omnes tam in scriptis suis, quam in exemplo vitæ eò usque sunt sequendi, quousque illi sequuntur Deum. Aliter nec Dauid, nec pater fidelium Abrahamus, nec

mitissimus Moses, nec Petrus, nec Tertullianus Apher, nec cælebs virgo Origenes, nec Dei Martyr Cyprianus, nec Hypponenſis Augustinus, nec eloquens Lactantius, nec doctus pater Hieronymus, nec ipse Paulus Gentium Apostolus sequendi sunt. *Ego Paulus vos rogo, imitatores mei estote* (statim addit) *sicut & ego Christi*, 1. Cor. 4. 16. Testimonia hominum, non numeranda sed ponderanda, vult Augustinus. Ego, inquit Cypriani literas, *ut Canonicas non habeo, sed eas ex Canonicis considero. Et quod in eis Scripturarum auctoritati congruit, cum laude eius accipio, quod autem non congruit cum pace eius respicio*, Augustin. lib. 2. contra Cresconium Grammaticum, ca. 32. Tom. 7.

Hoc eius iudicium de Cypriani scriptis est solidum, & tale nostrum debet esse de omnium tam veteribus quam novis quibuscunque. Illi astipulatur Hieronymus: *ego, inquit, Originem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Appolinarium, Græcos pariter & Latinos omnes, ut bona eligamus, vitemusq; contraria, iuxta Apostolum dicentem, Omnia probate, quod bonum est tenete*, 1. Theſſal. 5. Hieron. ad Tranquillinum, Tom. 2.

Scriptura Dei Canon est, ad eam regulam omnia

CAPVT NONVM.

omnia examinari debent, & scripta hominū
& mores. *Amicus Socrates, amicus Plato, ma-
gis amica veritas*, Ethic. Arist. lib. 1. Magistro
suo Platoni non parcit Aristoteles à veritatis
via aberranti. Si itaque cum Dauide aut Petro
ceciderimus, & cum illis poenitenter resur-
rexerimus, tunc Nathan propheta, erit nobis
Nathā, nuncius gratissimus & acceptissimus,
& dicet animæ nostræ, *Deus transulit pecca-
tum tuum, non morieris*. Aliter exempla patrū
delinquentium nobis prodesse nō poterunt.

Secundum tale est: *Non vult Deus mortem
peccatoris, sed potius vt conuertatur & viuat*,
Ezec. 18. 32. Conuerti, est poenitere: hoc quæ
Deus sæpè repetit, & iurat per seipsum, *Viuo
ego, nolo mortem impii, sed vt conuertatur &
viuat, & quemadmodum Hebraismus habet,
Vita viuet, & morietur*. Ezech. 33.

Quæso vos fratres in Domino per salutem
vestram, vt Domino Deo nostro iuranti fidē
adhibere velitis. Et quamuis omnis sermo fi-
delis debet esse iuramentum Christianorum,
quemadmodum Hieronymo placet, tamen
Deus misericors Anthropopaticè nos allo-
quitur, sicut homines amici familiariter so-
lent facere, prouocans nos duobus modis, ad
veram poenitentiam, præmio & iuramento,
vt eò citius credamus maiestati suæ. *O beator*

CAPVT NONVM.

nos, quorum causa Deus irat: O miserrimos nos, si nec iuranti Domino credamus. Tert. de patientia, tom. 2. Verax est Deus, promissis suis stat, non mutatur vt homo, decipere nos non vult, seipsum negare non potest.

Tertium; discite inquit Christus, quid hoc significet, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni iustos vocare, sed peccatores ad penitentiam, Mat. 9. 13. Attendite quæso, peccatores dicit, scilicet cos qui nobis similes sunt. Venit Iesus Christus ad poenitentiam vocare nos. O inexhaustam bonitatem eius erga nos miserrimos peccatores Adæ filios. Dominator Dominus Deus misericors & clemens, patiens, & multa miserationis, vt Moses loquitur, Exod. 34. 6. Deus noster cunctando expectat conuersionem nostram. Cunctatur, hæc quippè est natura Numinis, Plut. ex Eurip. de sera Numinis vindicta.

Sed omnium suauissimè Clarevallensis Bernardus: Duo sunt sponsi vbera, longanimitas in expectando & facilitas in condonando, Bern. in Cant. Ser. 9. Nos per Dei gratiam sumus sponsi filij: hæc duo vbera nostra sunt & ad nos filios pertinent: sugamus itaque illa, largiter hauriamus, ad sponsum nostrum Iesum Christum confugiamus: Eius vbera nos delectent, & ipse in gremiū & sinū suū recipiet nos.

Quarto,

CAPVT NONVM.

Quarto, sic Deus dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternā, Ioan. 3. 14. Paulus Apostolus ex his verbis videtur consolationem sumpsisse: & ipse sicut bonus frater, nos suos fratres hinc corroborare studet, & etiam consolari: *Fidelis sermo* (inquit) *& omni acceptione dignus, quod Iesus Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere, quorum* (inquit) *ego primus sum.* Sed misericordiam consequutus sum, & rursus, *sed misericordiā consequutus sum*, 1. Tim. 1. In hanc Dei misericordiam, credentibus promissam, Paulus totam spem collocabat suam. Igitur ad meā etiā consolationē sic colligere, & ratiocinari potero: ego illi credo, veritas est, ego in illum credo, Deus est, itaque in æternū perire me non patietur. Hanc spem ex manibus meis ne Hercules extorquere potest: *Hæc spes reposita est mihi in sinu meo, quemadmodum de mortuorum resurrectione* sanctus Iob verè & piè loquitur cap. 29.

Quinto, serpens æneus in Eremito erectus, & à Mose pro signo positus, *quem quum percussi aspicerent sanabantur*, Exod. 21. figura & typus erat Christi saluatoris, qui noster est medicus coelestis, & sanat omnes infirmitates meas, Esai. 73. & Ioan. 3. *Si iniuriam depo-*

CAPVT NONVM.

sueris penes illum, vltor est: si damnum, restitutor est: si dolorem, medicus est: si mortem, resuscitator est: Tertull. de patientia.

Christus Iesus noster medicus est, non Æsculapius, non Podalirius & Machaon filius eius, quamuis suo tempore docti & insignes haberentur: Iliad. Homer. li. 2. Christus Iesus morbos incurabiles curat, quod nec illi, nec Hyppocrates Cous, nec doctus & methodicus Pergamenus facere potuerunt. Lazarum triduanum mortuū & sepultum resuscitabat: quod & pro nobis in resurrectione iustorum faciet. Aspiciamus illum, neque animum despondeamus. Interrogauimus de hac re os Domini, & os Domini hoc loquutū est: ipse sanabit, ipse in nouissimo die, per virtutem suam, resuscitabit nos, Ioan. 6. 39.

Sexto, Acolastus ille filius prodigus, libidinofus, intractabilis, & immorigerus: & vt Poeta loquitur,

Ouid. Met.
lib. 1.

*“Filius ante diem patrios inquirat in annos,
Ouis erratica & perdita, tamen per misericordiam Dei, rursus inuenta. Cū primū animum reuertendi haberet, & iter ingressus sit, occurrit illi pater benignus, & ab illo amantissime acceptus est, Luc. 15. Itaque sic argumentari potero, reuerti est poenitere: si ergo ego reuertar hoc modo, pater meus coelestis mihi similiter*

CAPVT NONVM.

similiter graciosus & propitius erit.

Septimo, Magdalena è qua septem demonia eiecerat, Marc. 16. 9. mulier peccatrix sed poenitens, & abundanter lacrymas fundens, ad pedes Christi humiliter prouoluta, lacrymis suis & rigans, & lauās pedes Iesu, in Christum liberalis, benefica, profusa: illam verè poenitentem, à Christo saluatore mundi saluatam, condonatam, & plenè absolutam legimus, Luc. 7. 48.

Octauo, latro in cruce & patibulo pendens, homo abiectus, per legem condemnatus, mundi ludibrium & contemptus, conuiciis Iesum nuperrimè insectans, peccator vetus & ferè ad mortem vsque egregiè impius: tamen iam poenitens in fauorem Dei gratiòse acceptus fuit: *Hodie* (inquit Christus) *mecum eris in Paradiso*. Nam vt est in Christi parabola de laborantibus in vinea, qui circa vndecimam horam venerunt, singuli denarium acceperunt, Mat. 20. *Saluatus est hic vnus, ne quis desperet, non saluati sunt ambo, ne quis præsumat*: Ambros. Non vult Deus iustus nos præsumere, nō vult Deus misericors nos desperare.

Nono, gaudium coeleste coram Deo, & sanctis eius Angelis, coram tota Hierarchia & coetu coelesti, de inuentione vnius ouiculæ, id est, de poenitentia & conuersione vnius

CAPVT NONVM.

peccatoris, potius quàm *super nonaginta no-*
nem iustos, qui non indigent pœnitentia, Luc.
 15.7. Hæ oues de quibus Christus per para-
 bolam loquutus est, homines sunt mortales:
omnes enim nos quasi oues errauimus, Esa. 53.
 Hæc est imbecillitas, hæc simplicitas nostra
 vt quoniam oues sumus, sæpiùs deuiare &
 errare consuescamus. Et Christus Deus vt
 bonus ouium pastor plus laboris gratiosè im-
 pendere solet in conquirenda vna deperdita,
 quàm in omnibus reliquis conseruandis. Et
 quū inuenerit talem, Deus bone, quàm im-
 pensè gaudet de conuersione & vera pœni-
 tentia nostra. Gaudet bonus Fulgentius de
 conuersione cuiusdam Theodori, *quod iam*
secularis dilectionis nexibus non teneretur, &
mundum contemnendo calcauerit, à quo quum
eum diligeret, calcaretur. Hoc similiter faci-
 unt pro nobis omnes sancti Dei fratres nostri,
 cū primū veram & solidam nostram cō-
 uersionem & pœnitentiam intellexerint.

Postremò in grauiſſimam illam exhortati-
 onem ad Hebræos, animum nostrum inten-
 damus, vbi illos hortatur, vt ad Christum Ie-
 sum Pontificem, non ad Aaronem pontifi-
 cem legalem, aut *Papam* pontificem Roma-
 norum, sed ad pontificem maximum Iesum
 Christum noui Testamenti *Mediatorem no-*
strum

CAPVT NONVM.

strum unicum, & coram illo humilimè se pro-
sternent qui iam intrauit cœlum, & pro nobis
viam præparat, quò nos faciliùs intrare pote-
rimus: qui infirmitatibus nostris compatitur,
nobis similis, nisi quod à peccato liber sit. 1. Cor. 5.

Hac itaque nobili spe misericordiæ Chri-
sti nos mutuò consolemur, nos ipsos susten-
temus. Primò, pro peccatis nostris mœsti &
tristes fuimus: secundò, peccata nostra humi-
limè confessi sumus: tertio, vitam nostram
malam & improbam (pro viribus) emenda-
uimus, & exempla plurima eius misericordiæ
in verè recipiscentes vidimus. Itaque quod
quarto loco restat, iure nostrum est, id est, *spes* Rom. 5,
misericordiæ diuinæ quæ non confundit.

Alexander Magnus, omnium regum gen-
tium quos vnquam sol vidit munificentissi-
mus, cum mundi Orientalis spolia inter suos
profusiùs effudisset, quid tibi Alexander re-
linquitur, inquit nobilis Parmenio? Respon-
dit, *Spes.*

*“Hæc facit ut videat cum terras undique
nullas* Ouid.

“Naufragus, in medijs brachia iactet aquis.
Multò verius nos Christiani respondere po-
terimus, quamuis in mundo hoc pauperes si-
mus, quamuis miserrimi peccatores, tamen
relictam nobis esse spem, salutarem spem, no-

CAPVT NONVM.

Ephes. 6.

bilem spem, salutis nostrae galeam, navis nostrae tutissimam anchoram, cui contra omnes mundi, carnis, & Satanæ tentationes, tutissimè & firmissimè adhærere poterimus. Talis est immensa, profunda, & inexplicabilis misericordia magni Iehouæ, si verè & ex animo resipiscamus.

Quid de
Ponto lib. 1.

“Sapè lenant pœnas ereptaq; lumina reddunt,
“Cum benè peccati pœnituisse vident.

Quid opus est igitur ponte, aut pontifice Romano? Quid opus est Francisco, pediculoso Sancto, Dominico, aut Antonio porcorum Medico? Si hi tres, Noe, Daniel & Iob, fuerunt suprâ terram, viuo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt, sed ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, Ezec. capite 14.

Ad reges terrenos itur per Tribunos & Comites, quia homo utique est rex, & nescit quibus debeat Remp. credere, vt Ambrosius bene notat. Ad Deum autem promerendum, quem nihil latet, suffragatore non est opus, sed mente deuota, Ambros. in 1. ad Rom. Filij mei, hæc scribo vobis, dicit Ioannes, vt non peccetis: Sed si quis peccauerit, aduocatum habemus, apud Patrem Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nobis tantum, sed etiam pro peccatis totius mundi, 1. Ioan. 2. 1.

Ex

CAPVT DECIMVM.

Ex quo loco, Augustinus Pater, *sanctorum* August. con-
mortuorum inuocationem refellit, scribens con- tra sanct. in-
 tra Parmenionem, libro secundo, cap. 8. To. uocationem.
 septimo.

Caput decimum.

Sunt hæc, vt ego arbitror, consolationis Exhortatio
 plenissima aut esse possunt talia, hanc rem at- ad veram poe-
 tentè & prudenter considerantibus. Itaque, nitentiam.
 quare trepidamus? modicæ fidei, quare du- Mat. 14.
 bitamus, quare in cæno & luto huius mundi
 hæremus? Quare cum multitudine & plebeia
 forte erramus, quare cum fæce populi perire
 volumus? Annon melius nobis fuerit cum
 paucis bonis in arca Noë ex periculo liberari,
 quàm cum toto mundo perire, & in diluuiio
 horribili penitus dimergi? *Arca Noë typus est*
Ecclesiæ Christi: vt enim in illa, nemo nisi qui
 in ea erat, à diluuiio liberabatur, ita nullus nisi
 Ecclesiæ membrum fuerit, saluabitur: Augu-
 stin. quæstionum, 65. ad Orosium quæst. 52.

Itaque salutare consilium, cuidam adulte-
 ro homini impuro & libidinoso dat pater
 Hieron. qui in excusationem suæ turpitudi-
 nis, peccantium multitudinem prætenderat,
 quod nunc dierum nimis multi & iuuenes, &
 prouectioris ætatis homines facere solent. Nō

CAPVT DECIMVM.

tibi, inquit, de multitudine peccantium similiū blandiaris, & dicas, non solum ego hoc egi, multos habeo socios. Sed cogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam in Sodoma & Gomorrha, & in totis illis quinque ciuitatibus, innumerabiles utique habitabant. Sed ecce omnes pariter qui libidinosè corpora sua tractauerint, imbribus igneis de cælo conflagrati sunt. Solus autem Lot, de illo inenitabili incendio effugit, quia ab illa turpitudine se præstiterit alienum, Hieron. Epist. 73.

Gen. 19.

Exhortatio
ad iuuenes.

Cantic. 2.

Quare itaque cum hoc impuro adultero, excusationes friuolas & vanas confingimus? Atque vos iuuenes inter reliqua, (si fortè hæc ad manus vestras peruenerint) ego senex amicè alloquor, quæso audite loquentem senem. Ego iuuenis fui, quemadmodum vos nunc estis, in Ephæbis sub Papatu non educatus sed corruptus, & pro ætate in Romanensium castris militans: vbi plura tunc licuit facere, quàm quæ sunt in Christianorū scholis ferenda. Cauete ab illis vulpeculis, quæ demoliantur vineas, id est, Ecclesiam Domini. Loquuntur blandè & affabiliter, qui *Hereticorum mos est*, vt Hieronymus testatur aduersus Pelagianos, lib. 1. Tom. 2. & hoc faciunt vt vos decipiant. Mare, & aridum circueunt, vt faciant vos proselytos suos: postea verò, si præ-

CAPVT DECIMVM.

præualere poterunt, vos peiores duplo quàm
 seiplos filios Gehennæ faciunt, quemadmo-
 dum de Scribis & Pharisæis hypocritis pro-
 nunciat Christus saluator, itaque caute obse-
 cro. Si attendere velitis, & non despicere eos
 qui vt fratres ad vos in nomine Domini paci-
 ficè loquuntur, maxima erit spes de vobis:
 potestis esse per Dei gratiam, & reipublicæ
 utiles, & Ecclesiæ nostræ fructuosi & saluta-
 res.

Mat. 23.

Iuuenis quidam *Enthymedus* boni ingenij,
 sed superbus, temerarius & audax, à Socrate
 illo prudentissimo interrogationibus, & In-
 ductionibus suis ita instituitur, & quasi nouus
 informatur, vt mores illos suos non, ita pridè,
 bonos *statim mutauerit*, & in eum postea
 semper gratissimus extiterit. Xenophon de
 factis & dictis Socratis notatu dignis. Si ha-
 betis librum, quæso vos inspicite, locus enim
 est memorabilis. Vtinam vos (iuuenes) tales
 admonitores haberetis plurimos, qualis pru-
 dens Socrates fuit.

Similiter, alios duos maximæ spei iuuenes
 commendat Plinius iunior, homo doctissi-
 mus, scilicet: *Calphurnium Pisonem, & Iunium*
Auitum. Quorum, ille orationes suas elabora-
 tas verecundè & timidè pronunciare apud
 populum soleret: in cuius ore, *multum sangui-*

nis, multum sollicitudinis, magna ornamenta recitantis: hic verò alter, alios omnes se prudentiores & doctiores arbitraretur: itaque non tam docere, quàm ab alijs discere & doceri, impensius desideraret, Plin. Iun. Epist. lib. 5. & lib. 8.

Gentium hæc duo exempla, vobis imitanda propono. Sed quoniam Christianus ad Christianos loquor, Nepotiani iuuenis Christiani & eruditi, laudem & commendationem à Hieronymo patre Christiano celebratam, hoc in loco silentio præterire non possum. *Nepotiani sermo (inquit) per omne conuiuium de sanctis Scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecundè, recta suscipere, praua non acriter confutare, disputantem contra se magis docere quàm vincere, & ingenuo pudore, (qui ornabat ætatem) quod cuius esset simpliciter confiteri: atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur Hierony. in Epitaphio Nepotiani ad Heliodorum.*

Laborate (iuuenes ingeniosi) vt his iuuenibus non solum ætate, sed moribus similes sitis: vt quemadmodum Plinius laudabat duos illos pares, & Hieronymus pater hunc suum Nepotianum, ita nos, (fratres vestri) videntes in vobis virtutes similes, & laudamus

VOS

CAPVT DECIMVM.

vos propter illas, & Dominum glorificemus propter vos, qui vos fecit similes.

Et nolite quæso differre in senectutem pœnitentiam vestram (quamuis sitis iuuenes) an crastinus dies futurus sit profectò nescimus.

“Æstas non semper fuerit, componite vidos.” Perfius.

Gloriosum forsan & splendidum vos arbitramini, in multos annos vitam vestram producere. Sed benè & in timore Domini vitam transigere magis gloriosum & honorabile, si rectè perpendere velitis. Audite quæso Senecam: *Dices octoginta annos vixit, imò octoginta annos fuit, nisi forte sic quempiam vixisse dicas, quomodo dicuntur arbores viuere. Queris quod sit amplissimum vitæ spatium? Vsq; ad sapientiam viuere. Qui ad illam peruenit, attingit non longissimum finem, sed maximum, Senec. Epist. lib. 14. Ep. 93.*

Quæso vos fratres, attentius hoc quod nunc dicam, considerate. Sera pœnitentia difficilis, sera pœnitentia suspecta est. Multos inuenies, qui de latronis in cruce sera pœnitentia sibi multum blandiri solent, sed periculosè hoc faciunt. Audite itaque Bernardum: *Si benè memini, (inquit) in toto Canone Scripturarum vnum latronem inuenies sic saluatum. Noli ergo (inquit) huic tam periculosa expectationi credere teipsum, Bernardi parui sermones. Ser. 28.*

CAPVT DECIMVM.

Memento Creatoris, *in diebus iuuentutis* *tuae*, antequam veniet tempus afflictionis *tuae* & appropinquent anni, de quibus dices, non mihi placent: antequam commouebuntur custodes, antequam nutabunt viri fortissimi, antequam florebit Amygdalus, Eccles. 12.

Ouid. 1. de
arte.

"Dum vires annisq; sinunt, tolerate labores:

"Iam veniet tacito curua senecta pede.

Luc. 14.

Atque hic ego omnes vos meos fratres humiliter in Domino admoneo, vt non velitis illis ingratis contiuais, apud D. Lucam esse similes: *qui ad cenam illam magnam iuuitati sunt, non tamen venerunt, sed excusationes mundanas & seculares causabantur*: itaque vt indigni excludebantur, & alij intromissi.

Jerem. ca 36.

Attendite quæso, non sic fecit Ieremias Propheta Domini, in vinculis ille retinetur, tamen ad Sedeciam regem misit & scribit per Baruch. Vincetus fuit Paulus Romæ sub Nerone, Act. 28. 20. *tamen plures Epistolas ad Galatas, Ephesios, Philipenses, Collossenses, & ad alios misit*. Itaque in nostrum detrimentum, damnum & incommodum, quare sic fingimus, quare in animam nostram hoc modo mentimur? *Non sumus hominibus mentiti, sed Deo*, quare tentamus spiritum Domini, Act. 5.

In primitiua Ecclesia Martyres illi gloriosi
qui

CAPVT DECIMVM.

qui pro Christo patiebantur, & iam saluati sunt, hoc modo seipsos non excusant: quid multitudo (tanquā bellua multorum capitū) fecerit non attendunt, tales excusationes pro seipsis non allegarunt, sed intrepidè & alacriter rem suam curant, & Martyrii coronam amplexi sunt.

Et tamen in oculis nostris videmur nobis ipsis homines prudentes & intelligentes, quū hoc pacto socordiam nostram palliauerimus: *Quā sapiens argumentatrix* (inquit Tertullianus) *sibi videtur ignorantia humana, presertim cum aliquid eiusmodi de gaudijs, & de fructibus huius seculi metuit amittere: Tertull. de Spect. Tom. 2.*

Cæcus ille pater Dydimus Alexandrinus, à puero oculorum sensu orbatus, *Poeticam, Rhetoricam, Arithmeticā, Geometriam, Astronomiam, Aristotelis ratiocinandi modos, & eloquentiam Platonis, aurium adiuumento didicit: & sacra Scriptura non solum literam, sed sensus ac sententiæ accuratè perdidicit, vt testatur Theodoretus, Eccles. hist. lib. 4.*

Itaque quare tergiuersamur, & ambages ineptas querimus, quum homo cæcus diligentia & cura sua (iuuante Deo) efficere illud potuerit, quod apud nos, vel doctissimi & oculatissimi homines, tota hac fragili vita vix assequuntur.

Exod. 4.

Demosthenes orator, initio linguā habebat balbutientem & impeditam, quemadmodum Moses se habuisse quondam questus est apud Deū, *samē vsu & consuetudine effecit*, vt omniū oratorum Græcorum eloquentissimus haberetur. *Praliatus est contra naturam, & quidē victor abiit, malignitatē eius pertinacissimo animi robore superando*. Itaque alium Demosthenem mater eius alterum industria enixa est: Valerius Max. lib. 8. cap. 7. de studio & industria.

Mirum videri possit quid labore, vsu & cōsuetudine efficiatur si quis cum Milone Crotoniate, ad aliquod tempus experiri voluerit. Dura sunt quæ dico, nec ego diffiteor (vt inquit Prosper Augustini discipulus & admirator) dura sunt, sed obseruare nolentibus: *In vsum veniant, & neminē frequentata cōturbant*: Prosper de vita contemplat. cap. 10.

Virgill. 1:
Georg.

*„Labor omnia vincit
„Improbis & duris vrgens in rebus egestas.
Ferre laborem, contemnere vulnus consuetudo docet. Consuetudinis magna vis est, pernoctant in niue venatores, in montibus vri se patiuntur:* Cicer. Tuscul. quæst. 2. Omissis itaque omnibus excusationibus, armati hac Dei panoplia intrepidē ad thronum gratiæ eius accedamus, & nunc (in hoc instanti) absque cunctatione & procrastinatione confugiamus: mora enim trahit

trahit periculum.

"Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus," Ouid. de rem.
"Dilatum, longa damna tulisse mora." lib. 1.

Et antequam finiam, vos obsecro (charissimi fratres) ut vestræ utilitatis gratia, hoc vnum addam. Si vellemus ante somnum, vesperi sæpius nos ipsos examinare, quid eo die aut boni aut mali fecerimus, (quod doctissimus Seneca) & ante eum Pythagoras nobilis Philosophus facere consueuerunt, in schola Christi ad adipiscendum hanc quam quærimus verā poenitentiam, profecto multū profecerimus. *Faciebat hoc Sextius* (ut est apud Senecam) *ut consummato die quum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodiè malum tuum sanasti, cui vitio obstitisti, qua parte melior es? Quid pulcrius* (inquit ille) *hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillus altus ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus?* Profecto hic locus non est oscitanter prætereundus. Senec. de ira, li. 3.

Hoc etiam, more Pythagoreorum, imitatur Marcus Cicero, ut ipse de se testatur, in suo Catone Maiore. Huic non dissimile est illud quod habet Sanctus David, Psal. 4. vers. 5. & 9. quemadmodū ego illa verba interpreter: vos quæso accuratiùs quid ibi dicat, confide-

Repetitio
nocturna.

Cicer. Catō
Maior.

rate. Ego etiam qui hæc scribo, hoc consilium iam tandem sequi solitus sum : & inuenio illud tam memoriæ iuuandæ, quàm vitæ emendandæ esse vtilissimum.

Nos verò quod ad nostras partes attinet, adhuc in opere Domini pergamus, benè faciamus, tempus vtiliter teramus, Satanæ viriliter & animosè resistamus. Non est quòd eius artes & tentationes multum vereamur, modò benè & sanctè occupati fuerimus. *Ad-ecamus, inquam, Iesum Christum, Mediatorem nostrum unicum, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, Heb. 4. 16. Et obseruate quæso fratres confugiendum nobis esse, non ad thronum iustitiæ, sed ad thronum gratiæ; scilicet, ab illo ad illum: Ab eius seueritate ad eius bonitatē; ab eius iustitia, ad eius misericordiam, vt Beda noster ex Augustino annorat, in 2. Cor. 12. Non in meritis nostris confidentes, quæ sunt quasi pannus corruptus & fætidus, Esa. 64. 6. quæ sunt quasi stercora, Philip. 3. 8.*

Meritum meum miserationes Domini: non sum ego inops meriti, quamdiu ille non est inops miserationum. Si miserationes eius multa, multus ego sum in meritis. Hoc totum est hominis meritum, si totam spem suam ponat in Domino: Bernard. in Psal. 91. Qui habitat.

Quid

Quid verius, quid dulcius, à quoquam potuit scribi, aut excogitari?

“*Quamuis est igitur meritis indebita nostris,*” Ouid. 3. de Ponto.

“*Magna tamen spes est in bonitate Dei.*”

Videte quomodo poeta Gentilis, meritis hominum non confidit, sed ipem suam omnē in Dei solummodò misericordia reponit. Huic veritati astipulatur Mediolanensis Ambrosius: *Non gloriabor quia iustus sum, sed quia redemptus, non quia vacuus peccato, sed quia remissa sunt mihi peccata: non quia ego profui, aut mihi quisquam profuit, sed quia pro me sanguis Christi effusus est:* Ambros. de Iacobo, & vita beata, lib. 1. cap. 6.

Et sic per omnipotentis Dei gratiam hanc totam scalam ascendimus, & grauioribus impedimentis ex via remotis, ad veram poenitentiae cognitionem, tandem vt spero peruenimus: *Non est philosophia populare artificium, nec ostentatione paratum, non in verbis sed in rebus est:* Senec. Epist. lib. 2. ep. 16. Et Theologia nostra sacra, non est in speculatione, sed in praxi: *Qui enim audiunt & non faciunt, seipsos decipiunt,* Iac. 1. 23. Habemus hīc poenitentiae speculationem, progrediamur obsecro vos fratres ad Praxin.

Da mihi in hoc mundo, O bone Iesu, verā Fulgentii verba ingeminata, in morte.
& solidam poenitentiam, & in *saeculo futura*

CAPVT DECIMVM

*concede mihi indulgentiam, non Papalem, sed
tuam sine qua in æternum salui esse non po-
terimus, dixi.*

Horat. Epist.
lib. Epist. 6.

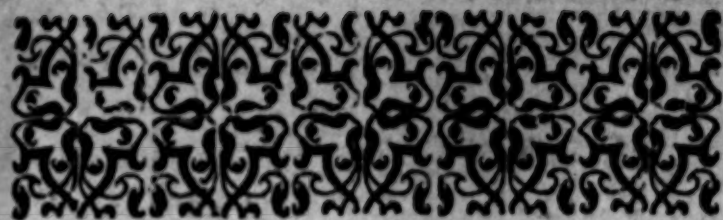
*“Vine, vale, si quid nouisti rectius istis
“Candidus, imperti: si non, his utere mecum.
Soli Deo nostro, laus omnis, honor, & gloria,
in omnem æternitatem, Amen.*

*Scriptus est & finitus hic liber in agro Suffolc. apud
Halesworth, Alingtoniorum oppidum mercatorium,
nō procul à veteri Dunmoe, nunc Dunwich, propè ma-
re ex parte Orientali sitū, Episcoporum Norwic. sede
antiqua, per I. A. verbi Dei Ministrum qualemcun-
que iam lassatum, & hinc migrantem (quod Deus be-
ne vertat) sexagenarium.*

*Si enim voluntas prompta est, secundum id quod ha-
bet accepta est, non secundum id quod non habet. 2.
Cor. 8. 12.*

*In templo Dei offert unusquisque quod potest, alij
aurum, argentum, & lapides pretiosos, alij byssum, &
purpuram & coecum offerunt, & hyacinthum: nobis-
cum benè agitur, si obtulerimus pelles, & caprarum
pilos. Hieronymi prologus Galeatus.*

*Quatenus nobis denegatur diu viuere, relinqua-
mus aliquid, quo nos vixisse testemur. Plin. Iunior, E-
pist. lib. 3. Epist. 7.*

Quæro vos fratres in Domino, ut errata, seu nostra, seu Typographica, pro candore vestro, fratérne corrigere velitis. Errare facile possumus, quia homines sumus. Si nobis contingat in posterum vestras elucubrationes videre, nos similiter (per Dei gratiam) vobiscum candidè faciemus.

In Epistola gratulatoria ad regem.

Errata.

Correctiones.

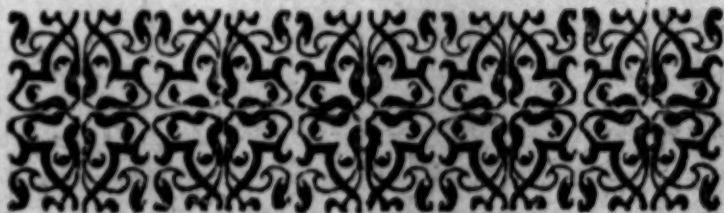
Nimis,

Mirus.

Continuas,

Continuos.

FINIS.

15 **ANTIQUARIAN Repertory**: a Miscellaneous Assemblage of Topography, History, Biography, Customs, and Manners. Intended to illustrate and preserve several valuable remains of Old Times. Chiefly compiled by, or under the direction of, Francis Grose, Thos. Astle and other eminent Antiquaries. 1807-9. 4 vols. roy. 4to, **LARGE PAPER**, with upwards of 200 portraits and plates of ancient buildings, monuments, relics, and antiquities of all kinds, fine copy, half morocco, uncut, top edges gilt, 5l. 15s.

16 **ANTITHESIS** de præclaris Christi et indignis Papæ facinoribus [studio S. Rosario]. [Genevæ], 1558. Sm. 8vo, with 36 curious woodcuts representing by way of antithesis 18 Acts of Christ, and 18 Acts of the Popes, fine copy, green morocco super extra, gilt edges, by Niedrée, 5l. 5s.

First and extremely rare edition of this curious book. The impressions of the woodcuts in this edition are very much better than in the later ones.

17 [**ANTOINE DE S. DENIS**], *Les Comptes du Monde* Adventureux, par A. D. S. D. *A Lyon, par Benoist Rigaud*, 1571. 12mo, clean copy, red morocco super extra, gilt edges, by Lewis, 12l. 12s.

This very rare volume contains 54 novels, 19 of which are taken from the *Novelle* of Masaccio, three are an imitation of the *Petit Jehan de Saintré*, three from the "*Anciens Fabliaux*," while two are from the *Proverbi* of Fabrizio.

18 **APPRENTICES'** Advice to the XII. Bishops lately accused of High Treason, by the Honourable Assemblies of both Houses. Printed in the new year of the Bishops' feare, 1642. 4to, woodcut, half morocco, 8s.

A rare poetical piece against Prelacy.

19 **ARIOSTO** (Lodovico), *Orlando Furioso*, in English Heroical Verse. By Sr John Harington of Bathe, Knight. Now thirdly revised and amended, with the addition of the Author's Epigrams. London, printed by G. Miller for I. Parker, 1634. Folio, brilliant impression of the engraved title by Cockson, containing a portrait of Sir John Harington, also 46 beautifully engraved plates, very fine copy, red morocco super extra, gilt edges, by Bedford, 15l. 15s.

It is in this third edition that Sir John Harington's Epigrams appear for the first time. They are printed at the end of the volume, with a separate title, as follows: "The most Elegant and Wittie Epigrams of Sir John Harington, Knight, digested into foure Bookes. London, printed by George Miller, 1633," and consist of 46 pages. The Dedication, to the Right Hon. George, Duke of Buckingham, Viscount Villiers, is signed J. B. [John Budge]. On the verso is a metrical "Epistle to all Readers," that epigrams must be read attentively, that *Legere, et non intelligere, est negligere*.

20 **ART.**—*Catalogo ragionato dei Libri d'Arte e d'Antichità posseduti dal Conte Cicognara. Pisa, 1821. 2 vols. 8vo, FINE PAPER, sewed, uncut, 1l. 15s.*

An invaluable work of reference for books on art, costumes, pageants, &c.